

Examensarbete i Arkitektur

Ska vi äta ute?

***- en undersökning av ätande
utomhus i urban miljö***

Li-Marie Kåkneryd

*Ska vi äta ute?
- en undersökning av ätande utomhus
i urban miljö*

*Shall we eat out?
- a study of outdoor eating
in an urban environment*

LUNDS
UNIVERSITET

*AAHM01
Examensarbete i arkitektur
Degree Project in Architecture*

Li-Marie Käkneryd

*Handledare: Thomas Hellquist
Examinator: Lars-Henrik Ståhl*

LTH 2021

Innehåll

Förord

Abstract

Inledning

- > Vad
- > Varför
- > Var
- > Hur

Teori och bakgrund

- > Att vistas i staden
- > Staden och vädret
- > Att äta i staden
- > Tidigare projekt
- > Reflektioner och slutsatser

Förslag

- > Program
- > Designprinciper

Process

- > Generell process
- > Skissprocess

Gestaltning

- > Gestaltungsprincip
- > Typologi av strukturer
- > Typologi av möbler
- > Ritningar
- > Konstellationer
- > Konstruktionsprinciper

Gestaltning på plats

- > Val av plats
- > Ritningar
- > Illustrationer

Reflektion och Diskussion

- > Utvärdering - mål och frågeformulering
- > Utvärdering - gestaltning
- > Avslutande reflektioner

Källor

- > Text
- > Bild

Förord

Ätandet. Det finaste vi har. Vi firar med mat, sörjer med mat, samlas kring mat, åldras med mat och lever för mat. Att äta har alltid varit lycka för mig. Något jag sett fram emot, räknat tid med hjälp av; nästa måltid, vad ska vi äta på lördag? Ska vi köpa hem något extra gott ikväll? Självlärt ska mitt examensarbete handla om mat, annat vore ur karaktär.

Detta i kombination med en generell växande önskan om att inmundiga föda utomhus, både av fri vilja, men också delvis påtvingad i och med pandemin som rått det senaste året, får mig att fundera på möjligheterna för ätande utomhus i staden. Att äta ute, läs: att äta utomhus i stadsrummet eller på uteservering, är ofta direkt förenat med privilegium som att ha en trevlig innergård, eller att ha ekonomin till att betala för dyra restaurangbesök, annars blir det onekligen lite mer komplicerat.

Måste ätande utomhus vara besvärligt, kostsamt och krångligt? Kan ätande, liksom i många andra länder i världen, ske där man minst anar det? Ta plats där plats inte är given, liksom vilda blommor, växa i springor och sprickor, men ändå bidra med färger och dofter.

Abstract

Eating together is a given way of meeting people and major part of life. This, combined with a general growing desire to eat food outdoors makes me think about the possibilities for eating outdoors in the city. I note that eating out in an urban environment is in most cases directly connected with a compulsion to consume. There is a shortage of places in the urban space where it is possible to eat and socialize comfortably without consuming.

With the help of temporary architecture, can one offer better opportunities for eating in urban space? Can leftover areas in the city, places that have been forgotten; non-places, make room for these structures? As a way to take advantage of gaps in the city temporarily, without making a permanent mark. Can small-scale architecture activate underutilized urban spaces and attract more people to the streets?

This degree project is an investigation of temporary architecture. It results in a typology of wooden structures possible to place in an urban environment in order to facilitate eating and socializing outdoors. It is also an attempt to fill gaps in the urban space with functional and intriguing architecture, as a small step towards creating living urban space.

Inledning

Vad?

”Ska vi äta ute?” Att undersöka fenomenet ”utomhusätande” i urban miljö. Ett förslag på hur man kan placera ut temporära strukturer, *Matrum*, i en stad i syfte att främja stadsliv och ätande utomhus under fria former.

Frågeställningar

> Kan vi underlätta för ätande utomhus med hjälp av temporär arkitektur?

> Kan överblivna ytor i staden ge plats åt matstrukturer och på så vis bidra till ett trevligare stadsrum?

Varför?

I samhället syns nya sociala beteenden och en explosion av ”äta-ute-kulturen”. Gemensamt för de flesta uteserveringar är dock ett konsumtionstvång, som i sin tur blir exkluderande.

Ätandet är ett sätt att mötas och knyta band över socioekonomiska och etniska gränser. Fler ytor att äta ute på ger förhoppningsvis bättre förutsättningar för att fler ska kunna träffas över mat utomhus.

Som ett försök att skapa levande stadsrum i mänsklig skala. Ett sätt att nyttja luckor i staden tillfälligt, utan att göra permanent avtryck.

Utomhusätande är även aktuellt idag i och med pandemin som råder. Vi mer eller mindre tvingas att spendera mer tid ute och tenderar att samlas kring mat. Social distansering har fått oss att drastiskt förändra våra beteendemönster; vår syn på när och hur det är möjligt att vistas utomhus, möjligen permanent.

Var?

Platser i staden som är underutnyttjade eller blivit över; ickeytor. Stadsmiljö, Södermalm, Stockholm.

Hur?

Litteraturstudie och analys som mynnar ut i en gestaltungsuppgift.

- I. Litteraturstudie
- II. Tidigare projekt
- III. Gestaltning
Typologi av strukturer och möbler
- IV. Platsstudier
- V. Gestaltning på plats

Teori & Bakgrund

Att vistas i ett stadsrum

Vi vistas ständigt i städer. I dagens samhälle är det nästintill oundvikligt att besöka någon typ av samhälle åtminstone för att handla de essentiella föremål som inte går att bygga eller odla själv. Vid ett besök i staden skapar vi oss per automatik också en känsla kring stadens karaktär och stadsrum.

Vad gör en stad attraktiv och trivsamt?

Staden har många olika roller. En av dem, kanske den viktigaste, är dess roll som mötesplats och socialt forum. I boken *Cities for people* hävdar Jan Gehl att en stad, för att anses som attraktiv och trivsamt behöver leva upp till egenskaperna *livlig, säker, hållbar* och *hälsosam*.

”Om bättre stadsrum tillhandahålls använder fler människor stadsrummet.” är en slutsats ifrån samma bok som kan dras över hela världen, oavsett skillnad i kultur, klimat eller socioekonomisk situation. En förutsättning för att människor ska lockas till att gå runt i och vistas i ett stadsrum är att det arbetats noggrant med den mänskliga dimensionen och att stadsrummet är inbjudande. Detta kan tyckas vara självklart, men är för det inte mindre viktigt att uppmärksamma och lyfta.

Faktum är att förutsättningarna för ett trivsamt stadsrum världen över är väldigt olika. *Stationära* eller *stilla aktiviteter* skiljer sig mycket från en del av världen till en annan. I de mer ekonomiskt utvecklade delarna av världen påverkas stadslivet, särskilt då dess stationära aktiviteter, i stor utsträckning av valfrihet och fri vilja. Människor går, står och sitter där stadsrummet inbjuder dem att göra det. Med andra ord är kvaliteten på stadsrummet avgörande för stadslivet i mer välmående städer, medan merparten av alla vistelser i utvecklingsstäder dikteras av nödvändighet. (Gehl, 2010)

De valfria och nödvändiga aktiviteterna

Gehl menar att stationära aktiviteter kan delas in i två kategorier; *nödvändiga aktiviteter*, som inte är beroende av stadskvalitet som gatuhandel, rengöring och underhåll, varor som transporteras fram och tillbaka eller människor som väntar vid korsningar och busshållplatser, samt *valfria aktiviteter* som exempelvis sittande på bänkar och kaféstolar där människor kan betrakta staden och följa stadslivet. I den senare kategorin är situationen, den eventuella underhållningen och kvalitén på platsen avgörande.

En bra stad känns igen av att många inte går

Stadskvaliteten är såpass avgörande för valfria aktiviteter i en stad att mängden vistelseaktiviteter ofta kan användas som en indikator för kvaliteten på stadsrummet. Många personer ute på gatorna i en stad är inte nödvändigtvis en indikation på god stadskvalitet - personer som vandrar runt skulle också kunna vara ett tecken på otillräckliga transportalternativ eller långa avstånd mellan stadens olika funktioner, men omvänt kan man ändå hävda att en stad där många är stilla i stadsrummet ofta indikerar på god stadskvalitet. Det iögonfallande i en stad som Rom är det stora antalet människor som istället för att gå omkring står eller sitter på torg. Detta fenomen beror inte på ett behov att sitta ner i sig, utan snarare på att stadsrummet är så pass inbjudande att det är svårt att fortsätta röra sig. Som kontrast finns många nya kvarter och komplex i staden där människor passerar, men sällan stannar upp eller kvar i. (Gehl, 2010)

Att stå

Att stå upp är vanligtvis en kortvarig aktivitet. Fotgängaren kan stanna upp ett ögonblick för

att snabbt ta en titt på vad som händer runt hörnet, kika in i ett skyltfönster, lyssna på en gatamusiker, hälsa på någon bekant eller helt enkelt bara ta en kort paus. Fotgängaren stannar och står om något oväntat händer eller för att undersöka ett potentiellt bra erbjudande. De korta stoppen sker vanligtvis spontant i stadsrummet utan någon särskild hänsyn till läge eller komfort. Gehl hävdar att det finns gränser för hur länge en person kan stå bekvämt, vilket gör de flesta stopp relativt korta och att kvalitetskraven på platsen för stoppet därav allt som oftast är minimala.

Kanteffekten - att söka sig till kanterna

I *Cities for people* kan läsas att förutsättningarna drastiskt ändras om vi som fotgängare behöver stanna upp en längre stund. Då måste vi plötsligt hitta en bra plats att stå på. Om vi dessutom inte heller är säkra på hur länge vi ska vara där, till exempel om vi väntar på någon eller något, söker vi särskilt noga efter en fullgod plats att vara på.

Varhelst människor stannar en stund söker de sig till platser längs stadsrummets kanter, ett fenomen som brukar benämnas som "kanteffekten". När vi står vid en kant är vi inte i vägen för förbipasserande och vi kan vänta relativt tyst och diskret. Vi står ofta i nischer och indrag eller lutade mot en vägg. Fördelarna med en kant är flera: man har ryggen täckt, det finns utrymme framför en att observera och man får bra fysiskt stöd. Mikroklimatet är dessutom ofta bättre i utkanten av stadsutrymmet och personen skyddas till viss del från väder och vind. (Gehl, 2010)

Denna dragning till kanter är inte särskilt märklig utan troligen nära knuten till våra sinnen och sociala kontaktnormer, vilka kan spåras tillbaka till våra förfäder som satt med ryggen mot grottväggar och världen framför dem. Samma princip gäller i diverse

situationer: på nattklubbar spenderar folk sin tid mellan danser längs väggarna och i hemmet är soffan i hörnet av rummet med utblick över resten av lägenheten en bekväm plats att vara på. Placering längs kanter är extra viktigt i stadsrum där längre vistelser äger rum bland främlingar, för ingen vill signalera att de faktiskt väntar. Om vi står längs en fasad kan det tänkas att vi "vilar" och vi har då åtminstone något att stödja oss mot. (Gehl, 2010)

Gehl hävdar att stadsrum utan kanter ger dåliga förhållanden för vistelse. Det är dessvärre vanligt att hitta stadsrum som "svävar fritt" i större utrymmen, utan kontakt med de omgivande fasaderna och vanligtvis också omgivna av tung trafik. Gemensamt för många tomma stadsrum i nya städer och komplex är att det inte gjorts tillräckliga insatser för att erbjuda aktiva kanter och vistelsemöjligheter. Det finns bokstavligen ingen anledning för någon att stanna där.

Att skapa förutsättningar för ett levande stadsrum behöver dock inte vara svårt. Direktkontakt med byggnader mot åtminstone en av de fyra sidorna av ett torg kommer ofta att förbättra möjligheterna för uppehållsaktiviteter avsevärt och ge bättre förutsättningar för att arrangera aktiviteter på torget. Lokaler på bottenplan bidrar också till att förvandla ett torg från en genomgångsplats till en uppehållsplats. (Gehl, 2010)

Pianoeffekten - att söka efter stöd

Studier av människors beteende i receptioner ger enligt Gehl viktig information om vad människor anser vara "bra ställen att vistas på". En slutsats, den vi dragit tidigare, är att besökare, särskilt de som anlant tidigt, spontant söker sig till platser längs väggarna. Ett annat karakteristiskt beteende är något som kallas "pianoeffekten", vilket innebär att besökarna söker sig till möbler, pelare

*Att stå i stadsmiljö. Överst: Kanteffekten, att söka sig till kanterna.
Nederst: Pianoeffekten, att söka efter stöd.*

eller nischer längs väggarna som ger stöd och hjälper till att definiera platsen. Med en mugg i handen har besökaren en aktivitet. Med en pelare i ryggen finner vi platsen opretentiös och trygg, stående aningen lutad mot en möbel eller ett piano är vi inte heller ensamma, utan i gott sällskap och känner att vi har kontroll över situationen.

Stadens kanter är potentiellt populära uppehållszoner i sig, men det är viktigt att betona att de mest attraktiva uppehållszonerna hittas där kanter och fasaddetaljer samverkar. Alla fasader uppmuntrar inte till vistelse; stängda, släta fasader utan detaljer har snarare motsatt effekt, de uppmanar förbipasserande till att just passera.

Att sitta

Personer som behöver stanna en längre tid i ett stadsrum finner det snabbt uttröttande att stå och kommer att leta efter någonstans att sitta. Här gäller samma princip som ovan; ju längre den planerade vistelsen är, desto mer noggrant väljer personen sin plats att sitta på. (Gehl, 2010)

Var finns de attraktiva sittplatserna?

En lista bestående av fyra punkter utvecklades för att bedöma kvalitén på sittytor i samband med en undersökning av stadskvaliteter år 1990 i centrala Stockholm. Slutsatsen som drogs var att kriterier för ett bra sittutrymme är *ett trevligt mikroklimat, en bra placering*; gärna i utkanten av rummet med täckt rygg, *en låg ljudnivå* för att möjliggöra samtal och *i skydd från föroreningar*. Och kanske viktigast: *utsikten*. Om platsen erbjuder vyer över vatten, träd, blommor, bra arkitektur eller konstverk önskas utsikt över dem. Samtidigt vill man ha en bra utblick av livet och människorna på platsen. (Gehl, 2010)

Gehl menar att förekomsten av attraktiva vyer naturligtvis är beroende av platsens förutsättningar, men utblick över stadsliv och människor har ändå en särskilt överordnad roll som attraktion. När det lokala klimatet, placeringen och utsikten samverkar blir sittplatsen optimal och besökaren tänker ”Det här är ett bra ställe att vara på och här kan jag stanna länge.”

Inte oväntat visade Stockholmstudierna ett tydligt samband mellan kvaliteten på stadens sittplatser och användningen av de enskilda platserna. Sittplatser med lite att erbjuda användes sällan, bara 7-12% av tiden, medan bänkar med många kvaliteter användes ofta och hade en användningsgrad på 61-72%. Studien, som genomfördes på sommardagar med bra väder, visade också att användningen av stadsbänkar generellt är relativt låg. Det finns nästan alltid ett visst antal lediga platser i offentliga bänkländskap och detta har flera möjliga anledningar; kanske att någon just gått därifrån, att människor är ganska utspridda eller för att det gärna hålls en armlängds avstånd mellan enskilda personer och grupper. (Gehl, 2010)

Trots efterfrågan på bra sittplatser har stadsbänkar ganska låg användningsgrad. En anledning till detta kan vara att lediga platser förbättrar intrycket av fysisk och psykologisk komfort på bänkarna. Människor vill sitta nära andra människor, men inte för nära. (Gehl, 2010)

Cafékulturen - en anledning

Av alla uppehållsaktiviteter i det moderna stadslandskapet spelar caféer med uteserveringar en särskilt viktig roll. Under de senaste två eller tre decennierna har uteserveringarna spridit sig som en löpeld i stadsrummet.

Sittplatser som uppnår kriterierna behagligt mikroklimat, skyddad ifrån föroreningar, skyddad rygg, samt trevlig eller intressant utsikt.

Trottoarcaféer var en gång i tiden endast ämnade för städer i Medelhavsländer, men har med tiden spridits över hela den ekonomiskt utvecklade delen av världen. I takt med att stadsbor fått högre levnadsstandard och mer fritid har uteserveringarna gradvis spridit sig. Turister har sett invånare spendera sin lediga tid på uteserveringar på platser de besökt och sedan fört med sig konceptet kafékultur till sina hemländer. Medan städer en gång dominerades av nödvändiga aktiviteter, har kaféer försett livet med rekreation och njutning. Många människor har numera privilegiet att njuta av staden och stadslivet från en kaféstol. (Gehl, 2010)

Kaféernas popularitet och de ofta relativt långa vistelserna tyder på att de erbjuder en bra kombination av egenskaper: bekväma stolar och vanligtvis en bra utsikt över förbipasserande. I *Cities for people* beskrivs att det verkliga rättfärdigandet av trottoarkaféer är just det: livet på trottoaren. Möjligheten att vila och få förfriskningar är ett annat plus. Kaffe är vanligen den uppenbara anledningen till att någon sitter på ett trottoarkafé, men det är också en ursäkt för att titta på stadslivet och de som går förbi. En kombination av många attraktiva attribut är troligen orsaken till de många kafébesöken. Dessa anledningar förklarar också varför vistelserna i nästan alla fall är betydligt längre än den tid det tar att dricka upp en kopp kaffe. Den verkliga aktiviteten är rekreation, känslan av ledighet och nöjet av att vistas i stadsrummet.

Offentliga möbler

Offentliga möbler i staden är ett värdefullt bidrag till främjandet av möten i stadsrummet. Liksom konstaterat ovan är en förutsättning för en längre vistelse i staden att det finns möjligheter att slå sig ned.

Ett exempel på offentliga möbler är parkbänken som kan gestaltas på olika sätt.

Bänk - sittmöbel för flera personer, med eller utan rygg- och armstöd. (NE, 2021) En parkbänk är en sittbänk av metall, trä, sten eller betong eller kombination av dessa material, avsedd för att placeras utomhus på allmän plats.

Parkbänkar började massproduceras under 1800-talet. Ett exempel på en spridd modell är "ormbunkssoffan" i gjutjärn som introducerades vid den första världsutställningen i London år 1851. Sedan dess har många år passerat, men utvecklingen av den vanliga parkbänkens design har stått förvånansvärt still.

Idag finns flertalet moderna varianter på offentliga möbler. Ofta i skarpa färger för att signalera dess existens och brukbarhet. I staden kan denna typ av möbler hittas på gågator, offentliga torg och längs promenadstråk.

Exkluderande offentliga möbler

Gemensamt för många offentliga möbler är emellertid att de ofta inte är särskilt sköna att sitta på, utan snarare tämligen obekväma. De signalerar "här kan du sitta en stund", men inte för länge. Långa jämna bänkar där människor sitter axel mot axel är lämpliga för att bibehålla principen att hålla ett "armlängds avstånd" till andra människor. Stadsbänkar skänker privat utrymme och håller avstånd, men är inte särskilt bra för kommunikation. Det är möjligt att vrida på huvudet för att upprätthålla en konversation, men om man är en större grupp, kanske en familj med barn eller flera vänner som vill prata, är en rad bänkar inte särskilt inbjudande.

Föga överraskande är att platta betonglådor utan ryggstöd eller någon annan typ av förmildrande omständigheter hamnar längst ner på listan över attraktiva samtalsplatser. Det är skrottretande svårt för en familj att uppnå någon grad av samhörighet alls på denna typ

Offentliga möbler. Överst: traditionell parkbänk, här sitta det med en armlängds avstånd. Nederst: modern offentlig möbel.

av sittlådor, som för att göra saken ännu värre nästan alltid är placerade mitt i stadsrummet långt från alla fasader. ”Arkitekten måste ha trott att lådorna passade arkitekturen, men de främjar absolut inte någon typ av stadsmöte.” (Gehl, 2010)

En annan aspekt, minst lika problematisk är att parkbänken i många fall inte är tilltänkt för hela folket, utan enbart för dem som bedöms som önskade användare. Därav förekommer så kallad exkluderande design hos vissa parkbänkar. I syfte att ”bygga bort” hemlösa placeras armstöd ut på mitten av bänkytan för att det inte ska vara möjligt att sova på bänken. Detta är en fråga väl värd att diskutera och fördjupa sig i ytterligare, men det skulle skifta fokus för långt bort ifrån mitt tänkta ämne. Därmed väljer jag att endast nämna fenomenet exkluderande design, förkasta det och konstatera att syftet med mina strukturer är det motsatta. Till för alla.

Talkscapes

En lösning för att främja kommunikation och umgänge vid offentliga möbler är gruppering av bänkar i ett ”talkscape”. Gehl beskriver att Arkitekten Ralph Erskine (1914-2005) arbetade systematiskt med ”talkscapes” i alla sina projekt genom att sätta två bänkar i vinkel med ett litet bord vänt mot dem så att människor kunde prata och använda bordet. Bänkarna designades med en lite öppen vinkel, vilket skapade förutsättningar för samtal, där människor kunde välja att vara ensamma eller tillsammans.

Det är fullt möjligt att hitta ”talkscapes” i stadsrummet. Flyttbara stolar har i många år varit mycket omtyckta. Från Parisiska parker har idén spridit sig till många stadsrum, gamla som nya. Emellertid finns det dock få etablerade exempel på denna typ av strukturer som används i städer.

I. Reflektion

Allt handlar egentligen om trygghet. Vi vill känna oss trygga och passa in i omgivningen. Inte sticka ut för mycket, inte bli för observerade eller iakttagna, men gärna iaktta på tryggt avstånd.

Bekvämlighet, bekvämlighet också, fullt förståeligt, då människan är en lat krabat, eller iallafall jag, min mamma har alltid klagat på att jag alltid helst vill ligga ner och ja? Självklart vill jag spendera min tid i den position som kräver allra minst av min benstomme. Skulle jag behöva vänta i ett stadsrum är jag, i linje med bevisligen de allra flesta andra, på jakt efter någonting att luta mig mot, eller ännu bättre, sitta på. Gärna relativt bekvämt och med ryggstöd.

Kanske behöver man någon slags gräns eller fasad för att känna sig trygg då? Kan strukturerna erbjuda detta, men samtidigt vara inbjudande från flera håll? Är det något slags rum jag ska rita?

Talkscapes börjar snudda vid mitt intresseområde. Just möjligheten att umgås och mötas är intressant och detta gynnas onekligen av att man kan titta på varandra utan att behöva vrida huvudet till en onormal position. Kan kombinationen talkscape och yta att äta på vara attraktiv? Visst söker sig människor till platser där det går att slå sig ner, men ännu mer gärna i anslutning till en möjlighet att på ett eller annat sätt äta mat?

Sidospår: Handlar detta om stadsplanering? Är det förtätning i staden med hjälp av matrelaterade strukturer? Eller handlar det tvärtom om att matrelaterade strukturer ska ta för sig av stadens begränsade ytor? Vad är hönan och vad är ägget?

I. Slutsats

Bra förutsättningar för att sitta ned:

- > Behagligt mikroklimat
- > En bra placering, gärna mot en kant och med ryggen täckt

- > En trevlig utsikt
- > En låg bullernivå utom räckhåll för föreningar

Till mitt eget projekt tar jag med mig:

- > Fler kanter och något att ”gömma sig i”
- > Ryggstöd borde implementeras
- > Bekvämlighet, man vill sitta bekvämt
- > Sittytor vinklade mot varandra för att lättare kunna umgås

Staden och vädret

Årstidsaspekten

Då mitt examensarbete är ämnat att ta plats i Sverige måste väderförhållandena här tas i beaktande. Att vi bor på norra halvklotet innebär att vi har årstider, vilka särskiljer sig från varandra, inte minst i temperatur. Sommarmånaderna som sträcker sig från maj till september erbjuder oss mycket behagligt klimat att vistas utomhus i. Under dessa månader krävs knappt något alls för att vistelsen ska vara njutbar, möjligen visst solskydd när solen står som högst.

Resterande månader; från oktober till april innebär risk för väder som inte direkt är behagligt. Hur vi än vill kan vi inte bortse ifrån att Sverige halva året är präglad av kyla, mörker, snö och vind. Detta är något vi bara kan acceptera och efter bästa förmåga hantera.

Vintern och pandemin

Covid-19 har onekligen förändrat våra beteenden på flertalet sätt. Ibland till det sämre och ibland till det bättre och vissa förändringar mer drastiska än andra. Något som möjligen är till det bättre är att vår vilja att vistas utomhus har ökat. Även toleransen för mindre bra väder är större. Att människor kan tänka sig att sitta ute, trots att det är lite för kallt, tillsammans med förändringar i tillstånd kring vilka datum det är tillåtet för restauranger att ha uteservering har bidragit till att uteserveringarna varit öppna och använda i princip hela vintern 2020.

Att människor är mer villiga att vistas utomhus i stadsrummet under vintertid är en förändring i beteendemönster som redan kunde ses, men som skett snabbare och i mycket större utsträckning nu när

omständigheterna tvingat oss till det. Självklart är det omöjligt att säga säkert, men det vore ändå en rimlig spekulering att anta att förändringen är permanent. Den högre toleransen för vad som är rimligt väder att umgås utomhus i är här för att stanna, på samma sätt som uteserveringarnas intåg på nordligare breddgrader.

I takt med att vår vilja att träffas utomhus trots kylan ökar, gärna med en kopp värmande dryck i ena handen och något ätbart i andra, ökar också efterfrågan på bekväma vistelseytor utomhus.

Makro-, lokalt och mikroklimat

Få omständigheter har större betydelse för komfort och välbefinnande i stadsrummet än det faktiska klimatet precis där man går, står eller sitter. Arbetet med klimat- och klimatskydd kan delas in i tre nivåer: *makro-*, *lokalt* och *mikroklimat*. Makroklimat är allmänt regionalt klimat. Lokalt klimat är klimatet i städer och byggda miljöer, bestämt av topografi, landskap och byggnader. Mikroklimat är klimatet i en lokal atmosfärisk zon. Den kan vara en specifik gata, ett hörn eller runt en enda bänk i stadsrummet. (Gehl, 2010)

Bra väder är viktigast

Bra väder är ett av de viktigaste kriterierna för att säkerställa att människors rörelse i städer är behaglig. Åtminstone så bra väder som möjligt med hänsyn till situation, plats och årstid.

Vädret toppar listan över samtalsämnen globalt. Ingen kan undgå att höra om det stora regnovädret som ska dra in över länet framåt middagstid, eller att december månad var den solfattigaste på 20 år. Regn, kyla och vind är faktorer som påverkar oss vare sig vi

Möjligt att sitta ute trots låg utetemperatur tack vare bra väder, solvägg och därmed bra mikroklimat.

vill det eller inte och ofta klagas på föregående väderfenomen. På saker, iallafall i nord, gör oss däremot så kollektivt lyckliga som sol och vackert väder. Intressant i sammanhanget är att temperaturen inte verkar spela någon roll alls; det kvittar om utetemperaturen är -10 eller +25 C, sol och svag vind innebär per automatik en vacker dag på våra nordiska breddgrader.

Flera klimatfaktorer påverkar känslan av komfort: lufttemperatur, fuktighet, vindkylning och solvärme. Anledningen till att komforttemperaturer kan uppnås även vid minusgrader är att tillgång till solvärme och frånvaro av kylande vind innebär att mikroklimatet snabbt når en komfortabel nivå. Detta lockar människor att vistas utomhus även under kalla dagar. Som exempel tar Gehl upp att skidåkare kan ta långa pauser på solsidan av skidstugor eller på en sluttning. Där är de skyddade från vinden och har solen värmande i ansiktet. Luften kan vara kall, men temperaturen vi känner på vår hud är behaglig. Mikroklimatet är alltså det rum vi har möjlighet att påverka och därmed det vi kan arbeta med.

Noggrann planering av mikroklimatet

För att det ska vara bekvämt att sitta ute behöver vissa åtgärder vidtas. Liksom när vi vistas inomhus med väggar och tak som skydd behöver vi någon typ av väderskydd för att vistas en längre stund även utomhus.

Gehl hävdar att det borde vara självklart att ta stor hänsyn till både makro- och lokalklimat i varma, tempererade och kalla områden. Stora fördelar kan dras på alla planeringsnivåer om mikroklimatet, som skapar de nödvändiga goda förutsättningarna för den mänskliga dimensionen, förbättras.

För att människor verkligen ska känna sig inbjudna till och vilja vistas i staden, måste

mikroklimatet på gatunivå vara så bra som möjligt. Mycket kan göras och det är inte nödvändigtvis stora investeringar som krävs, utan snarare exakta krav och stor omsorg. Oavsett mängden fokus på klimatplanering i stads- och utvecklingsplaner från början är det alltid möjligt att förbättra mikroklimatet. Genom att förbättra detta kan man erbjuda människor platser att stanna på.

Landskapsarkitektur är en fungerande strategi för att förbättra mikroklimat. Häckar, plank och staket kan ge skydd där det behövs mest. Stor innovation och många kreativa lösningar kan ses runt om i världen i syfte att förlänga säsongen för exempelvis uteserveringar. Det finns goda ekonomiska argument för att caféstolar ska kunna användas så många timmar per dag och per år som möjligt. (Gehl, 2010)

På 1960-talet hade ingen ha trott att det någonsin skulle finnas uteserveringar i de skandinaviska länderna. Så sent som för 20 eller 30 år sedan ansågs många städer, Köpenhamn och Melbourne bland dem, vara utom räckhåll för uteserveringar på grund av klimatet. Varje stad har numera mer än 7000 caféstolar i sina stadscentrum och kaféerna har gradvis ökat antalet månader då de erbjuder uteservering till åtta, tio eller tolv. Säsongen förlängs för varje år. Nya behov och ökad medvetenhet om klimatförhållandena har mätbart höjt komforten och förlängt utesäsongen. (Gehl, 2010)

Uteserveringar ramar in med glasväggar och täcks av markiser. Värme tillförs med hjälp av värmelampor, gasbrännare eller uppvärmda golv. Stolar väljs noggrant ut för att varma att sitta på och dynor och filtar för ryggen och benen förbättrar det lokala mikroklimatet ytterligare. På dessa serveringar kan man stanna länge trots väder och vind.

Att väderförhållandena i sig inte är något vi kan påverka är alltså inget nytt. Det vi däremot

Värmen från solen skapar ett behagligt mikroklimat.

kan gör är att skapa ett skyddat mikroklimat just där vi planerar att vistas. Vindskydd, samt snö- och regnskydd är de primära egenskaperna en sittplats behöver erbjuda. Detta tillsammans med värme ifrån solen skapar ännu bättre förutsättningar för vistelse utomhus även under vintermånaderna.

II. Reflektion

Under examensarbetets första fas är problemantiken kring väderförhållandena i Sverige under vintertid påtagliga. Jag är en av dem som promenerar utomhus åtminstone en runda varje dag. Jag grämer mig över att jag spenderar alldeles för lite tid utomhus, men ser inte heller någon anledning eller möjlighet för mig själv att stanna utomhus mer än under tiden jag faktiskt promenerar. ”34 minuters utomhusluft idag. Det var det.” Får en släng av klaustrofobi av bara vetskapen.

Jag lägger märke till både mitt och andras så tydliga ”soldyrkar”-beteende så fort solen visar sig. Vi är som slokande växter som längtar efter minsta droppe vatten. I de fall solen dyker upp (sällan i början av året, men mer frekvent ju närmre sommaren vi kommer) kryper människor ut ifrån sina hålor, ut i stadsrummet, med sina ansikten vända mot solen.

Jag ser människor stå, luta sig och sitta på alla möjliga vis, på murar, i trappor, på elskåp, mot staket och mot fasader. Här någonstans inser jag att det är brist på offentliga sittmöbler i ordnade former som går att använda vintertid.

Februarifundering: borde strukturerna även möjliggöra ätande utomhus under vintertid och vid sämre väderförhållanden? En så stor del av året i Sverige är mörk, kall och blåsigt. Borde strukturerna kunna tillhandahålla skyddade rum under dessa perioder av året?

Det vore spännande om man kunde dra värme till sitsen på strukturen genom att på något vis koppla strukturen till ett elnät, eller ännu bättre, till ett fjärrvärmeledning. Att hålla ben, rumpa och rygg varm är av egen erfarenhet en förutsättning för att hålla sig någorlunda varm. Nackdelen med detta är att projektet blir mer avancerat för staden att implementera och att strukturerna i sig blir bundna till platser där en potentiell påkoppling på nätet skulle kunna ske. Jag väljer att endast behålla denna idé som tanke och möjlighet.

Jag har inte möjlighet att förändra makroklimatet, eller det lokala klimatet. Det jag har att jobba med är mikroklimatet och huruvida det är möjligt att förbättra det på ett enkelt och bra sätt. Strukturerna borde kunna erbjuda någon typ av väderskydd om de ska vara möjliga att bruka under sen höst, vinter och tidig vår.

II. Slutsats

Till mitt eget projekt tar jag med mig:

- > Väderskydd; främst från vind och regn
- > Möjlighet att komma upp från marknivån

Maten i staden

Hur serveras mat i staden?

Bland de vanligaste aktiviteterna i stadsmiljö är att på ett eller annat sätt äta eller dricka. Detta kan göras på många olika sätt. De mest konventionella ställena att få tag på mat i staden är på *restaurang, café, kiosk, gatukök, foodtruck* eller i en *matbutik*. Man kan naturligtvis också äta medhavd mat i stadsmiljö.

Det gemensamma för de sistnämnda fyra är dock att de ofta saknar ordentliga platser att sitta på. Vid en foodtruck finns i bästa fall en ledig fällstol i metall med tillhörande bord, men vid fallet ”mat köpt i matbutik” eller ”medhavd mat” följer ett många gånger långdraget och tröttsamt sökande efter en lämplig plats att sitta på.

Var i stadsrummet går det att äta?

Här är det upp till var och en att avgöra vad som är en lämplig och fullgod matplats. För de som nöjer sig med att sitta ned utan bord är bänkar, trappor, bryggor, kajer och murar alternativ. För de som önskar ett finna ett tillhörande bord att ha sin mat ståendes på blir möjligheterna mer begränsade. Ibland går utställda bänkar med bord att hitta, men oftast får man nöja sig med att äta med maten i knät.

Sommartid finns initiativ som sommargåtor, något jag nämner i senare i rapporten. Detta är en lösning på problemet och ett uppskattat inslag i stadsbilden. Sommargågatorna är dock begränsade till endast ett par tre i varje stadsdel.

Här finns utrymme för förbättring, minst sagt. Det är här mitt examensarbete förhoppningsvis ska hjälpa till att fylla luckan.

Vad är önskvärt för ätande utomhus?

Jag ställer frågan till vänner och bekanta och får blandade svar. Många av dem liknar varandra och ett axplock av dem är samlade som punkter nedan.

- > Trygghet
- > Bekvämlighet
- > Rumslighet
- > Solvägg
- > Bord för att slippa ha maten i knät
- > Enkelhet
- > Undvika att frysa vintertid

*Olika sätt att äta medhavd mat på i stadsmiljö.
Ofta sittandes med maten i knät.*

III. Reflektion

Det råder brist på platser i stadsrummet där det går att äta mat och umgås under fria former, utan konsumtionstvång. Människor gör det ändå, men ostrukturerat och på eget initiativ, vilket leder till att många tänker att det är krångligt och står över. Kan det vara så att det är stadens ansvar att tillhandahålla möjligheter till ätande i stadsrummet, för att detta i högre utsträckning ska ske? Jag tror det, att staden måste erbjuda platser. Att det ena föder det andra.

5/2

Behöver vi arkitektur för att äta? Bevisligen går det utmärkt att stå upp och äta sin varmkorv med tillbehör, men så fort tillhörande dryck ska föras till munnen, samtidigt som tillbehöret sakta kanar åt sidan uppstår en önskan om ”någonstans att ställa ner muggen, herregud, varför finns inget bord här i närheten?!”. Kanske skulle det räcka med ett bord tänker du, men svaret är även här nej, för förr eller senare kommer den där grannen, som du länge tänkt att du ska prata med, men aldrig får tillfälle, och då föreslår du genast ”kom, ta med din korv och sätt dig här, så slipper vi stå”.

8/2

Måste ätande utomhus vara förenat med ett konsumtionstvång? Och måste det bli dyrt? Det är inte en hemlighet att restaurangbesök inte är att rekommendera om du har minsta tillstymmelse till en ekonomisk budget att hålla. En dagens lunch för 145 kr, samma summa som du enkelt kan handla ingredienser till en lunch för fyra för i närmsta matvarubutik. Problemet är att denna lunch sen inte smidigt kan ätas utomhus, om du inte har en stor balkong eller ledig innergård med utemöbler att tillgå.

Att sitta på en uteservering är något de flesta tycker om. Problemet här är väl att man måste köpa den där dyra cappuccinon för 50 kr och gärna tillhörande äppelpaj för ytterligare 47. Den sammanlagda notan springer lätt iväg och ja, självklart betalar du också för platsen och

upplevelsen, men i längden vet vi alla att fika på stan varje dag inte är ekonomiskt hållbart.

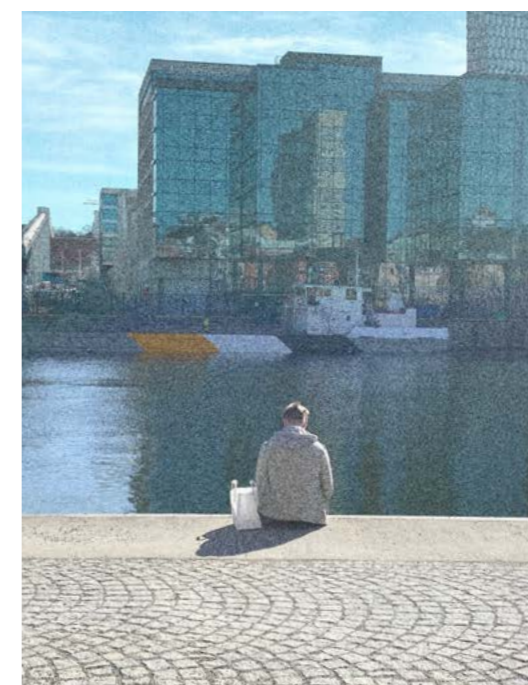
13/4

Under mid-criten sades något intressant. ”Jag vill äta min mat värdigt”. Så sant som det är sagt; även om maten inte är beställd från en meny och platsen den förtärs på inte är en restaurangs uteservering, utan på allmän plats i ett stadsrum, vill man kunna äta den på ett värdigt sätt. På en stol vid ett bord. Hur skapar jag förutsättningar för detta?

III. Slutsats

Till mitt eget projekt tar jag med mig:

- > Flexibilitet
- > Gratis
- > Till för alla

Att äta medhavd mat på i stadsmiljö. Oftast att sitta på en kant eller direkt på marken.

Tidigare projekt

Sommargågor

Plats: Flera utvalda gator i Stockholms innerstad.

Ansvarig: Stockholms stad.

År: Årligen från 2015 och framåt.

Under sommaren förvandlas några av Stockholm stads offentliga till möblerade sommargågor, sommartorg och pop up-parker. Från maj till oktober gör staden om platser i både inner- och ytterstaden för att skapa en trevligare stadsmiljö. Detta genom att placera ut växter och möbler i syfte att skapa tillfälliga oaser där boende och besökare kan vistas.

Stockholms stad har sedan 2015 arbetat med att skapa möjligheter för stockholmarna att använda gaturummet för en trivsammare och mer attraktiv stadsmiljö genom att etablera sommargågor, sommartorg, pop up-parker och vinterplatser. För varje år har platserna blivit fler.

På sommarplatsernasamarbetaroch utvecklar Stockholm stad platserna tillsammans med näringslivet, föreningar och stockholmarna. På plats finns inbjudande sittplatser, växter, blommor och konst. Trafiken begränsas och lämnar plats för stockholmarna att strosa, njuta av sommaren, spela spel och umgås. År 2021 är sommargågatorna sammanlagt hela 2,8 kilometer långa. (Stockholms stad, 2020)

Reflektion

Fenomenet Sommargågor är ett relativt nytt påfund i Sverige, men med hittills insamlat facit i hand mycket uppskattat. Det är trevligt att som fotgängare få yta speciellt tillägnad till en, där störningsmomentet fordon är borttaget. Här sker stadslivet på de gåendes, ståendes och sittandes villkor, vilket

möjliggör helt andra miljöer och aktiviteter än på en vanlig gata med biltrafik. Plötsligt är det möjligt att ”möblera” gaturummet med allt ifrån växter, belysning och mattor, till stolar, bänkar, soffor och bord.

Tyvärr finns det i de flesta fall inget tydligt tillvägagångssätt eller någon tydlig plan för hur denna möblering ska gå till, vilket i vissa fall leder till att vistelseytorna blir bristfälliga.

Här hade det varit smidigt med en katalog av strukturer anpassade för större offentliga ytor i staden. Detta säkerställer att alla möbler är likvärdiga i kvalité och ergonomi, men kanske framförallt rent arkitektoniskt.

Swedenborgsgatan och Skånegatan som sommargågor, Södermalm, Stockholm.

Kasvattamo Greenhouse

Plats: Helsingfors
Arkitekter: ROOH studio
År: 2020

En temporär struktur byggd av byggnadsställning i metall och trä med möjlighet att umgås, äta mat och odla. Projektet ämnade att besvara frågan ”Är det enda alternativet att odla mat hundratals kilometer ifrån där vi bor, eller kan vi istället äta mat som odlas lokalt? Kan vi förbättra kvaliteten på bortglömda utrymmen genom att använda urbana tomrum för att odla mat och därmed bli mer självförsörjande och medvetna om det vi konsumerar och lämnar efter oss?”

’Kasvattamo’, som kan översättas till ’Odling’, var en tillfällig installation på gårdsplanen för Helsingfors stadsmuseum som introducerade begreppet stadsjordbruk. Strukturen växte hela sommaren tillsammans med de växter som var i den, på ett sätt som efterliknade växtens livscykel, och i slutet av skördesäsongen demonterades och återanvändes den i ett växthus i Helsingfors.

Ett modulärt byggnadsställningssystem utgör huvudkonstruktionen för den tillfälliga installationen. Alla delar designades med hänsyn till att de skulle byggas av volontärer under workshops. Pergolas, tak och bord fästes eller hängdes med remmar och sisalrep. Borden är separerade från varandra och håller säkra avstånd med tanke på pandemin i åtanke. Fördjupningar mellan borden har platser för läsning eller arbete omgivet av växterna. Fällbara bord och tak skapar mer utrymme framför strukturen under offentliga evenemang och visningar.

Kasvattamo är ett banbrytande projekt som visar på hur man kan använda de karga gårdarna i Helsingfors för odling av ätbara växter. Det är en prototyp som

kan monteras och nedmonteras, för att utnyttja stadens överblivna utrymmen för att producera vår egen mat. Utrymmet hade flera funktioner under sommaren. Det fungerade bland annat som matplats åt en restaurang, verkstadsutrymme, utomhusbio och umgängesplats för boende i Helsingfors. (ROOH, 2020)

Reflektion

Detta projekt inspirerar mig mycket. Det delar min vision om att kunna nyttja tidigare oanvända platser för att bidra till ett trevligt stadsliv. Även tanken på att strukturen ska vara enkel, flexibel och i slutändan nedmonterbar och återvinningsbar finns här. Det glädjande att läsa om att projektet i sig har blivit uppskattat av Helsingforsbor och besökare. Jag vill mig tro att även mitt projekt i verkligheten skulle kunna få liknande positiv respons.

Kasvattamo Greenhouse, Helsingfors.

Slutsatser ifrån teorin

I. Vistelsen

- > Sitta med ryggen täckt
- > Bekvämlighet
- > Sittytor riktade mot varandra
- > Anpassningsbar till platsens förutsättningar

II. Vüderskyddet

- > Bra mikroklimat
- > Vindskydd
- > Regnskydd
- > Komma upp från marknivån

III. Ätandet

- > Äta utan konsumtionstvång
- > Till för alla
- > Främja kommunikation och umgänge
- > Äta med värdighet

Förslag

Program

En typologi av trästrukturer, *Matrum*, som möjliggör för ätande och umgänge utomhus under fria former. Matrummen är möjliga att placera ut i ett stadsrum i syfte att främja stadsliv och ätande utomhus utan att konsumera.

Strukturerna kan liknas vid mindre rum med golv, tak och väggar. Till dessa hör möbler i form av bord och sittytor i flera olika varianter möjliga att förflytta i och utanför rummet.

Strukturen är flexibel och möjlig att förändra utefter behov, beroende på besökarnas konstellation eller vädermässiga förutsättningar.

Matrum är monterbar, vilket innebär att den tar stadsrum i anspråk temporärt, med möjlighet till förflyttning och nedmontering.

Strukturerna är tänkta att finnas i stadsmiljön förslagsvis från april till september, med möjlighet till utökad säsong.

Kontext

Stadsmiljö. Outnyttjade platser i staden; mellanrum, brandväggar och baksidor. Öppna platser som små torg eller kajer.

Designprinciper

Övergripande

- > *Hållbarhet*; miljövänliga material, möjliga att återvinna.
- > *Monterbarhet*; möjliga att enkelt bygga upp och plocka ned, samt transportera.
- > *Temporalitet*; ej göra permanenta avtryck på omgivningen.
- > *Flexibilitet*; gå att förändra utifrån behov.

Specifikt

- > *Väderskydd*; möjlighet till vind-, regn och solskydd.
- > Skapa rumslighet.
- > Erbjud ergonomiskt ätande.
- > Bidra arkitektoniskt till stadsrummet.

Process

Generell process

Jag bestämde mig tidigt för att jag ville rita något i en mindre skala än jag arbetat med förut, men hade ingen aning om vad det skulle mynna ut i.

Jag kände att jag i mitt arbete skulle vilja jobba med de bitar som många gånger hamnat i skymundan i projekt, i de flesta fall till följd av tidsbrist. Konstruktion och funktion var två av dem. En annan att ha tillräckligt med tid för att göra genomarbetade illustrationer. För att skapa förutsättningar för detta bestämde jag mig för att begränsa skalan på min tänkta gestaltning.

Efter att jag beslutat mig för att mitt examensarbete skulle kretsa kring ätande var jag länge inställd på att mitt arbetet skulle landa i en gestaltungsuppgift i tre olika skalor. Stor skala; en restaurang, mellanskala; en semi-temporär struktur, möjligen en food truck, och så den minsta, en bärbar struktur som fungerade som stol och bord. Sakta men säkert insåg jag dock, av flera olika anledningar, delvis mot min vilja, att jag var tvungen att smalna av arbetet för att det skulle vara genomförbart.

16/2 Istället för en restaurang, är det en foodtruck jag ska rita som skala stor? Kanske går i linje med det temporära? Lättare att motivera och begränsar storleken på projektet rejält. Kommer undan många specifika krav som riktiga restauranger måste uppnå. Eller möjligen ett gatukök?!

18/2 Kanske ska jag byta ut restaurang mot "foodtruck"? "Kill your darlings". Måste erkänna att restaurangen inte kan motiveras annat än att jag skulle tycka att det var intressant och spännande att få rita en restaurang. Tyvärr går det kanske inte att bortse ifrån att behovet av restauranger inte är särskilt stort och att det inte riktigt är i linje med de problem och frågeställningar jag formulerat för mig själv.

Där blev arbetet begränsat till två skalor, vilket i sig fick mig att ifrågasätta den minsta skalan. Tre lät bättre än två. Två var bara krystat och dessutom insåg jag att en bärbar struktur snarare var en renodlad möbeldesigners område än mitt som arkitekt. Dessa insikter bar med sig en del förvirring, men tog mig framåt. Slutligen fick det bli en skala, den medelstora, som blev huvudfokus på mitt projekt.

Något som senare gav mig mycket att tänka på var huruvida strukturen skulle vara kontextbaserad eller inte.

12/3 Hur gör jag en bra avvägning mellan ett generellt "så här kan strukturen se ut" och platsen jag väljer att placera den på? Är det negativt att den blir kontextlös?

Efterhand landade jag i att det var en typologi jag skulle ta fram. En typologi av strukturer möjliga att placera ut i en stad. Strukturer som gick att variera, men som hörde samman med varann, som en ny familj av offentliga möbler.

Skissprocess

Skissprocessen har skett på tre sätt. Till en början för hand. Jag började med att skissa på alla möjliga tänkbara sätt att sitta i något som liknande ett rum. Vidare genom 3D-modellering i Sketchup då jag insåg att det vore smidigt att kunna reproducera samma form snabbt och smidigt för att kunna testa olika sittmöjligheter. Slutligen genom fysisk modell för att testa hur de olika komponenterna samspelade.

Formen

Jag fastnade tidigt för kvadraten och kuben. Det var något med dess grundläggande form som tilltalade mig. Kanske just att kuben är "essensen" av ett rum. Ett golv, fyra väggar och ett tak bildar ett rum; en kub. Det fanns något intressant och tilltalande med dess absoluta enkelhet.

Kuben fick mig att tänka på barndomens vikande, klippande och klistrande av papper till klossar och askar. Askar möjliga att fälla ut sidorna på och öppna och stänga på olika sätt. Lekfullhet med det enkla.

Det finns många intressanta aspekter hos kuben. En av dem är dess fyra likvärdiga sidor. Att alla sidor kan agera framsida och baksida, eller att kuben saknar framsida och baksida. De fyra sidorna kan dessutom möta varandra och man kan på så vis bygga på en kub med en till, och en till, likt ett pussel.

Kubens form och struktur möjliggör för att kunna stapla flera på varandra. Länge funderade jag på om det var möjligt att placera kuber ovanpå varandra för att skapa flera våningar. Idén är intressant, men jag valde ändå att släppa den, då säkerhetsaspekten skulle ta bort för mycket av det flexibla och enkla i strukturen. I teorin är det dock möjligt och något man skulle kunna utforska vidare.

Jag valde att istället spinna vidare på hur kubern kunde samverka sida vid sida.

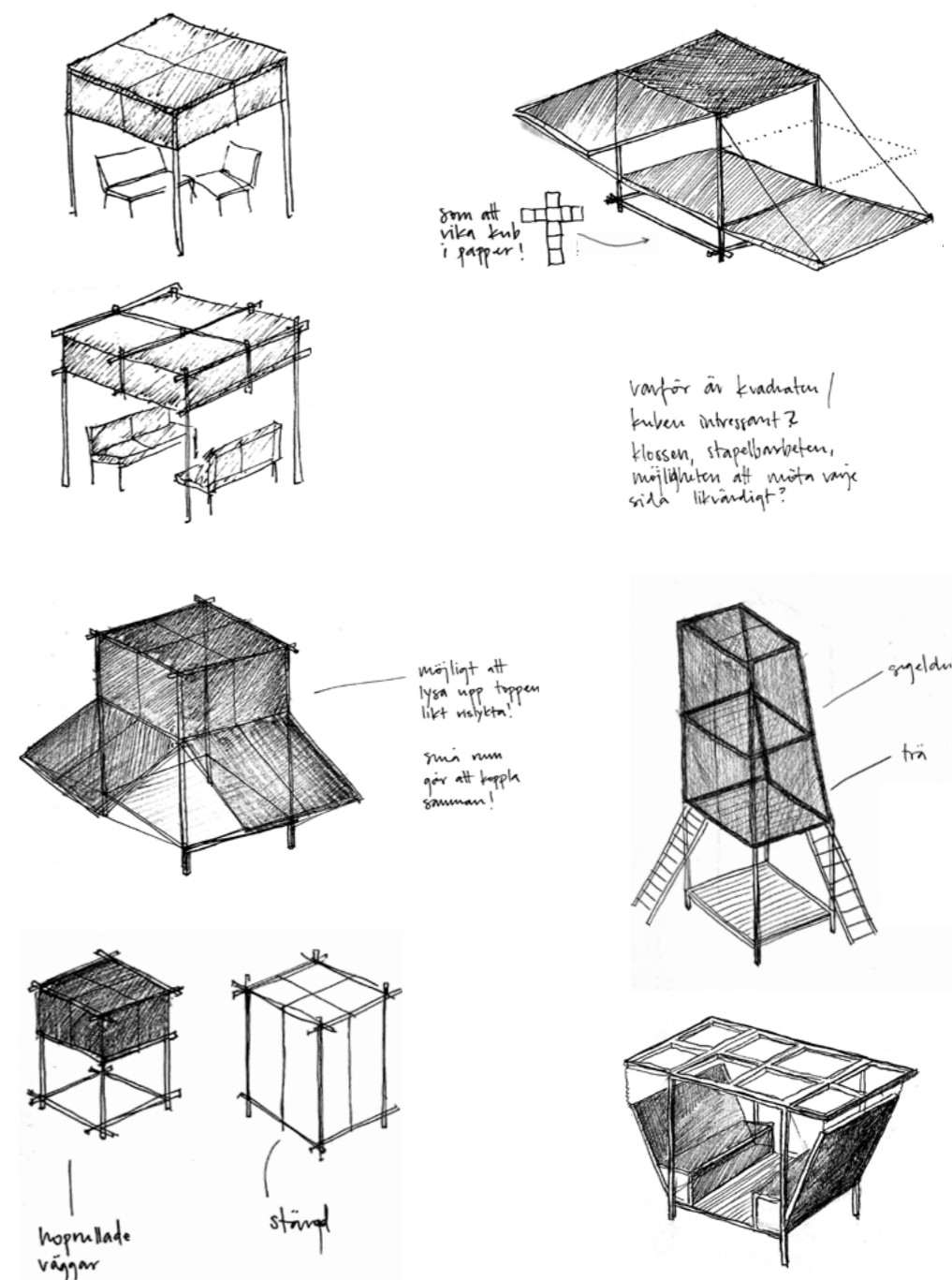
Konstruktionen

För att förenkla för mig själv och inte låsa mig i detaljer började jag skissprocessen utan vidare tanke på hur eventuella möten mellan material skulle se ut eller hur konstruktionen i sig skulle fungera. I takt med att jag landade i en form som kändes bra började jag också fundera på hur de olika elementen skulle fästas i varandra. Jag ville att strukturen skulle vara upp- och nedmonterbar i största möjliga utsträckning. Här kom bultar och muttrar in i bilden. För att strukturen skulle hålla och vara stabil behövdes flera regler som stöttade upp och fäste i varandra, vilket jag skissade på olika varianter på. Slutligen kom jag fram till att varje knut skulle bestå av fyra vertikala regler fästa i varandra med bultar och däremellan horisontella regler som höll ihop strukturen och bildade rummet.

Något jag la mycket tankekraft på var om och i så fall i hur stor utsträckning som kuben skulle kunna vara föränderlig för besökaren. Jag lekte med tanken att man som besökare skulle kunna byta sidor på kuben och på så vis förändra den helt och hållet. Det som till slut vägledde mig i frågan var tanken om att man som besökare med sin lunchpåse mest troligen inte skulle ha varken tid eller energi till att bygga om strukturen utan hellre använda den som den är. Jag funderade senare mycket på hur sidorna faktiskt skulle fästas i strukturen. Hur de skulle fällas ned och upp på ett smidigt sätt.

Möblerna

För att det skulle vara möjligt att äta bekvämt i strukturen krävdes någon form av sittyta och bord. Vidare uppkom dilemmat "ska möblerna vara platsbyggda och en del av

strukturen eller flyttbara?”. Jag testade många olika möjligheter att fästa sittytor i själva stommen, men konstaterade efterhand att detta var tämligen ineffektivt. Det begränsade antalet besökare som kunde använda kubens samtidigt och därmed kubens flexibilitet. Här landade jag till slut i en kombination av platsbyggt och flyttbart. Möblerna är flyttbara och går att ställa både i strukturen och på marken utanför. Tack vare att de är gestaltade på samma sätt som resten av rummet är det emellertid tydligt att de hör samman med strukturen.

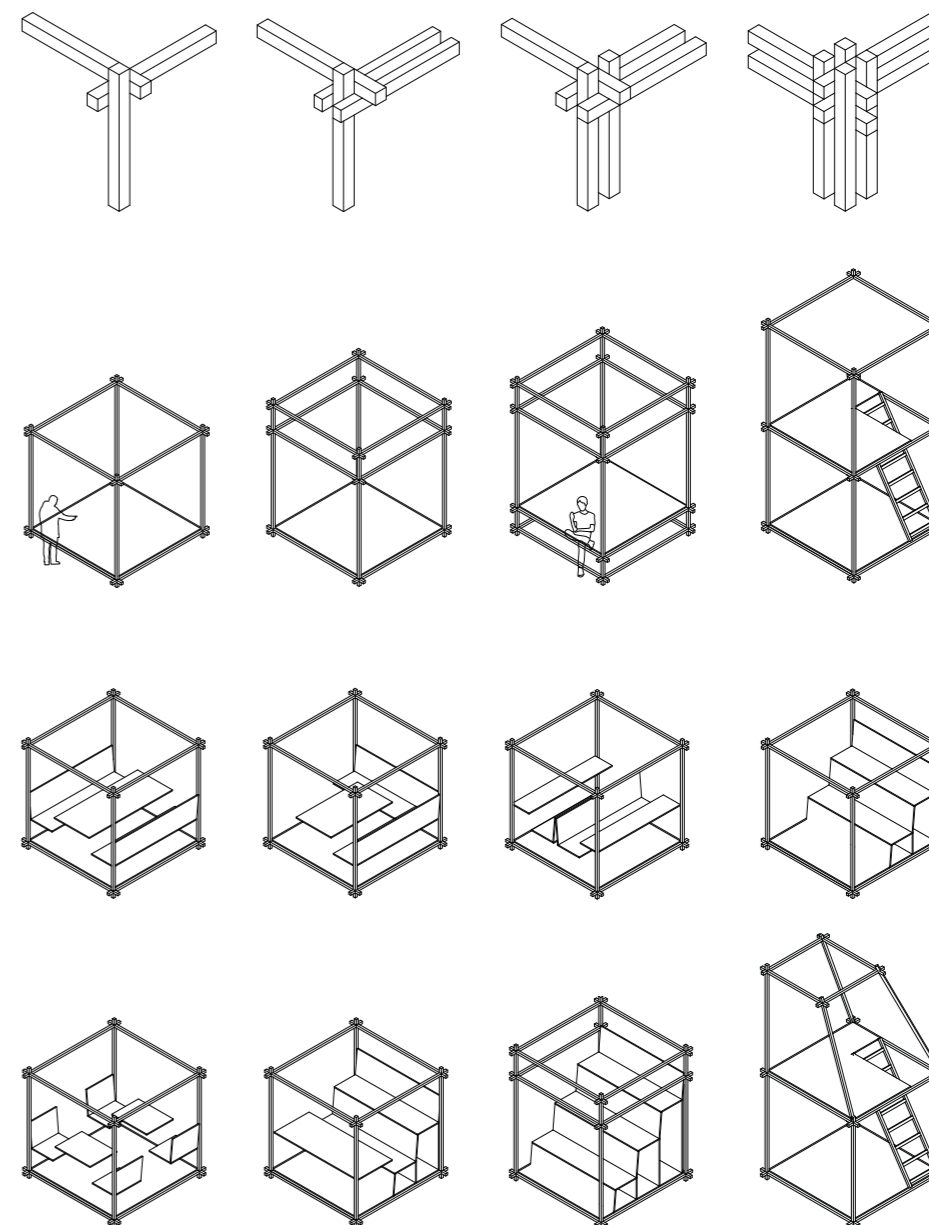
Fysisk modell

Knuten

När konstruktionen var bestämd var det på sin plats att testa om den skulle fungera som tänkt och om det var stabil. Ett litet steg på vägen var att bygga en fullskalemodell av en av de åtta knutarna. Jag använde mig av granreglar med måtten 45 x 45 mm, bultar, brickor och muttrar. För att förenkla processen byggde jag först en 3D-modell av knuten som jag sedan kunde mäta i. Reglarna sågades sedan utifrån måtten jag fått ur modellen. Vidare mätte jag ut och borrade hål för att kunna trä bultarna genom reglarna och till sist trä på brickor och säkra konstruktionen med muttrar.

Kuben

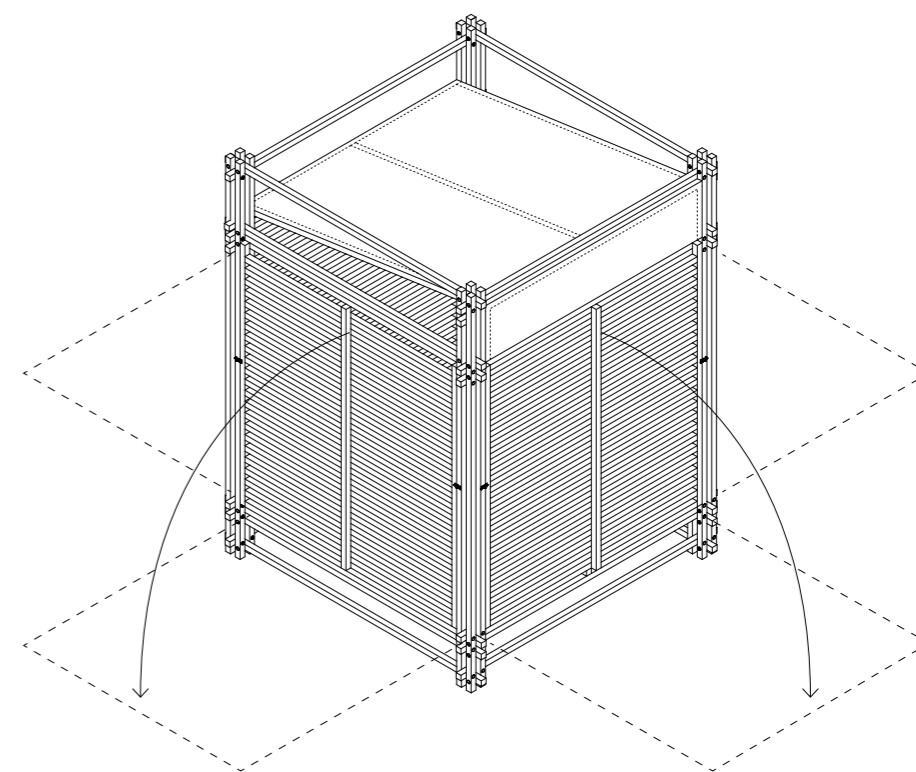
I det sista skedet behövde jag kunna vrida och vända på kubens för att skapa mig en bild av hur strukturen skulle fungera i verkligheten. Den fysiska modellen byggdes av furulister i skala 1:10 med den digitala modellen som förebild och guide. I ett första steg byggdes strukturen med dess fällbara sidor. I ett andra testade jag olika varianter på hur möblerna skulle gestaltas. Kuben blev då ett hjälpmedel för att lättare kunna avgöra om möblerna skulle vara fästa i strukturen eller inte. Som ovan skrivet landade jag i ”inte” och möblerna står numer nedstuckna i kubens golv, men är inte desto mindre flyttbara.

Gestaltning

Matrum - en typologi

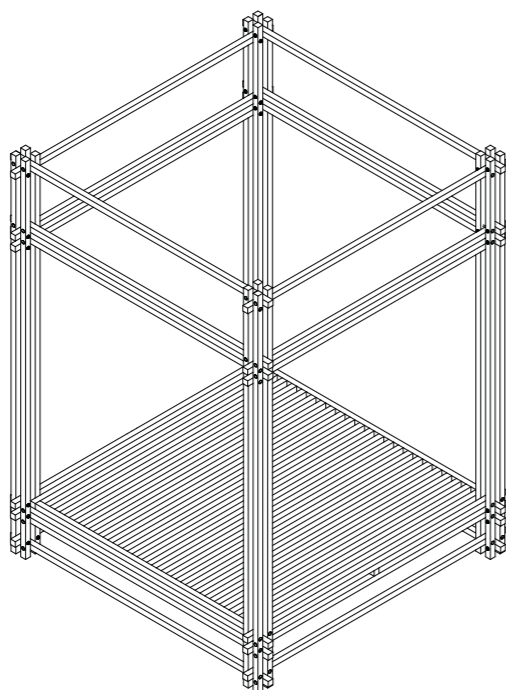
- > Mått: 2 x 2 x 2 m
- > Material: Träreglor, segelduk och monteringsdetaljer

- > Flexibel
- > Enkel
- > Påbyggbar

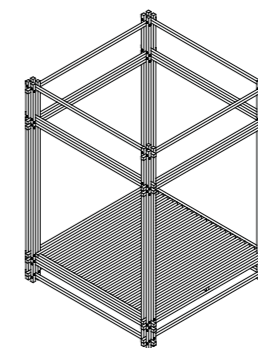
En kub på ben med tillhörande möbler och nedfällbara väggar, som i sin tur kan fungera som både golv och sitttor.

Grundstruktur

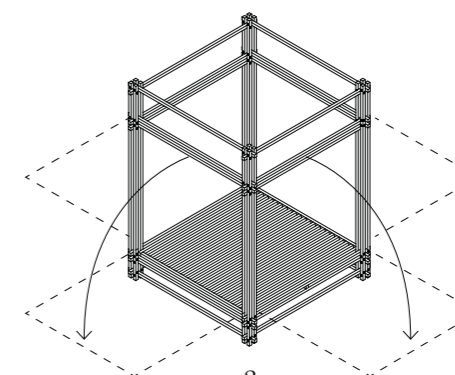

Stomme som bildar ett rum på 2 x 2 x 2m, med 45 cm golvhöjd.

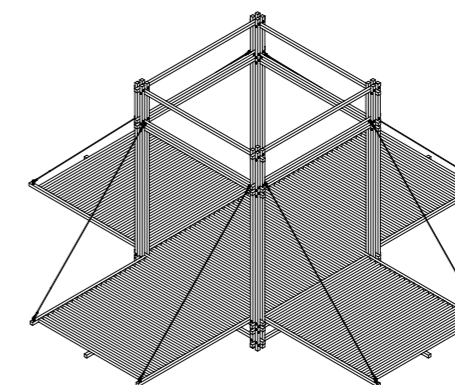
Princip

1.

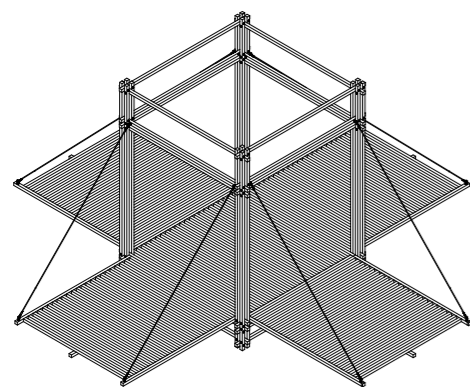
2.

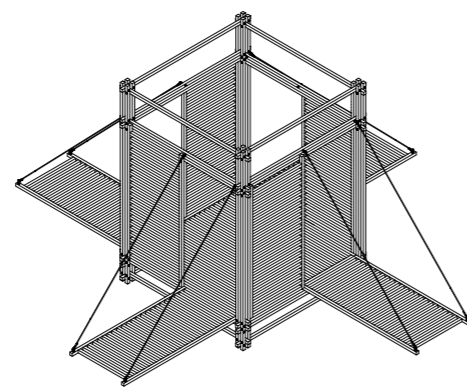
3.

1. Grundstrukturen med golv.
2. Fällbara sidor fästs på med hjälp av gångjärn och vajrar.
3. En, två, tre eller fyra sidor kan fällas beroende på behov.

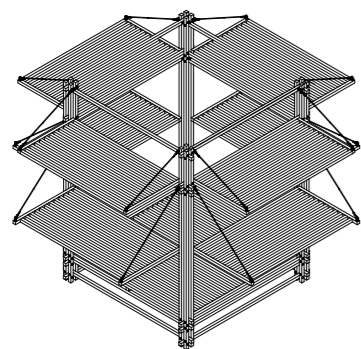
Fällningar

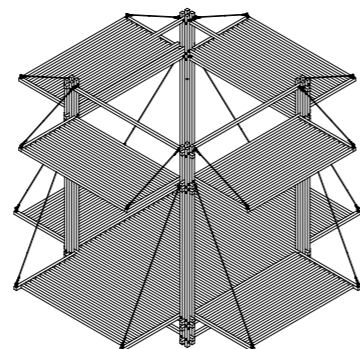
1.

2.

3.

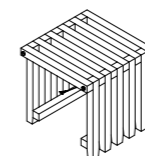

4.

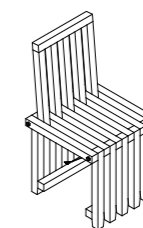
1. Helt golv
2. Halvt golv

3. Tak med bord
4. Tak med halvt golv

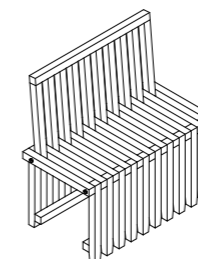
Möbler

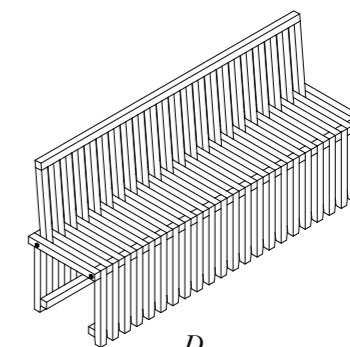
A.

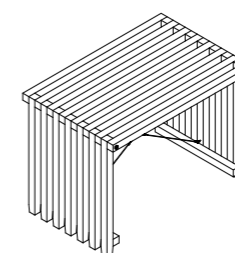
B.

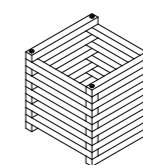
C.

D.

E.

F.

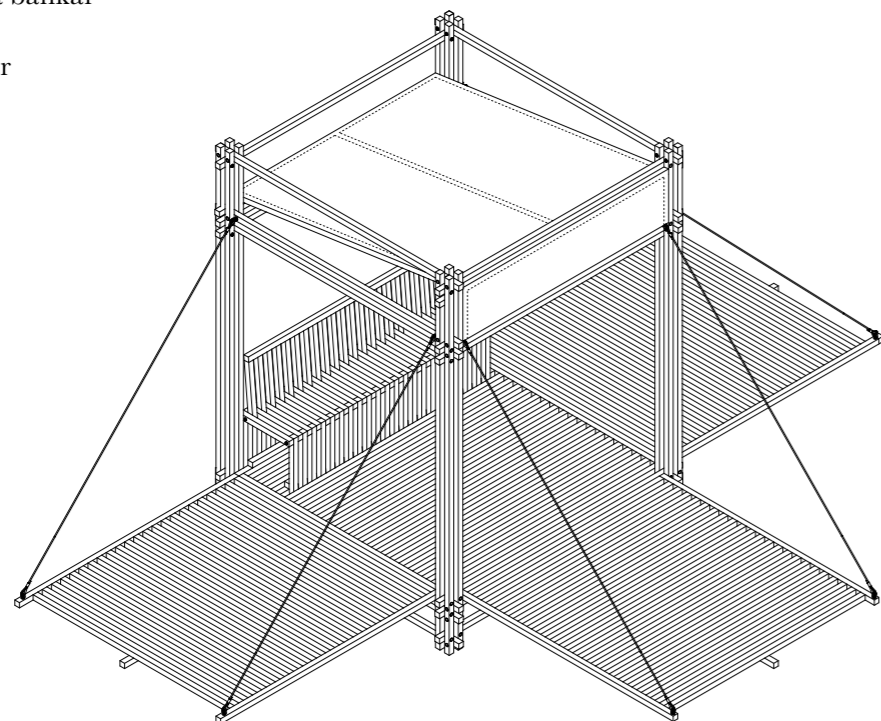
A. Pall
B. Stol
C. Liten bänk

D. Lång bänk
E. Bord
F. Odlinglåda

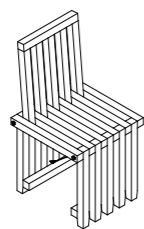
Matrum - ett paket

Matrummet kommer i ett paket om 16 delar.

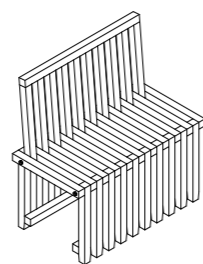
- > 1 struktur av typ 1: 1 vägg uppfälld, med
1 fast lång bänk och tak
- > 4 stolar
- > 2 korta bänkar
- > 4 bord
- > 5 pallar

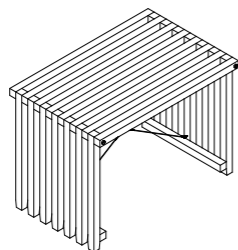
x 1

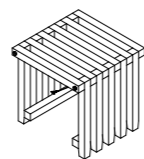
x 4

x 2

x 4

x 5

Komponenter och Dimensioner

Komponenter

Stomme

- > träregel 2 m
- > träregel 3 m

Golv

- > träregel 2 m

Vindskydd

- > segelduk 2 x 4,5 m
- > träregel 2,5 m

Sittyta

- > sittplats 1 pers 45 x 45 cm
- > sittplats 2 pers 100 x 45 cm
- > sittplats 3 - 4 pers 200 x 45 cm

Bord

- > 1 m x 70 cm

Tillbehör

- > bult och mutter M10
- > bricka 10,5 mm
- > öglebult 8 mm
- > stålvajer 8 mm

Dimensioner

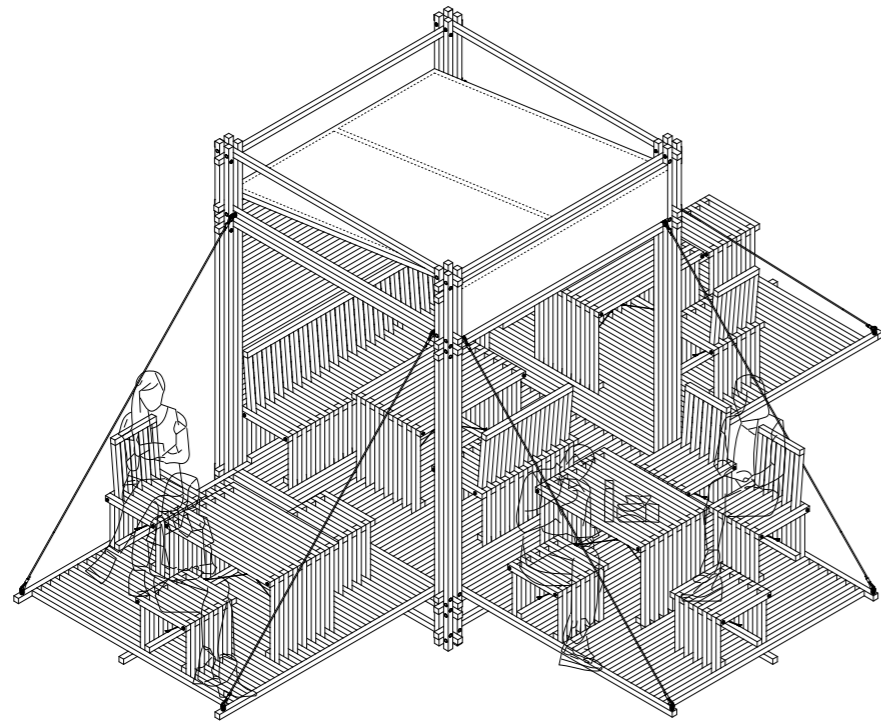
45 x 45 millimeter

Reglarnas mått är 45 x 45 millimeter. Anledningen till den valda dimensionen är att det är en vanligt förekommande och lättillgänglig dimension på trävirke.

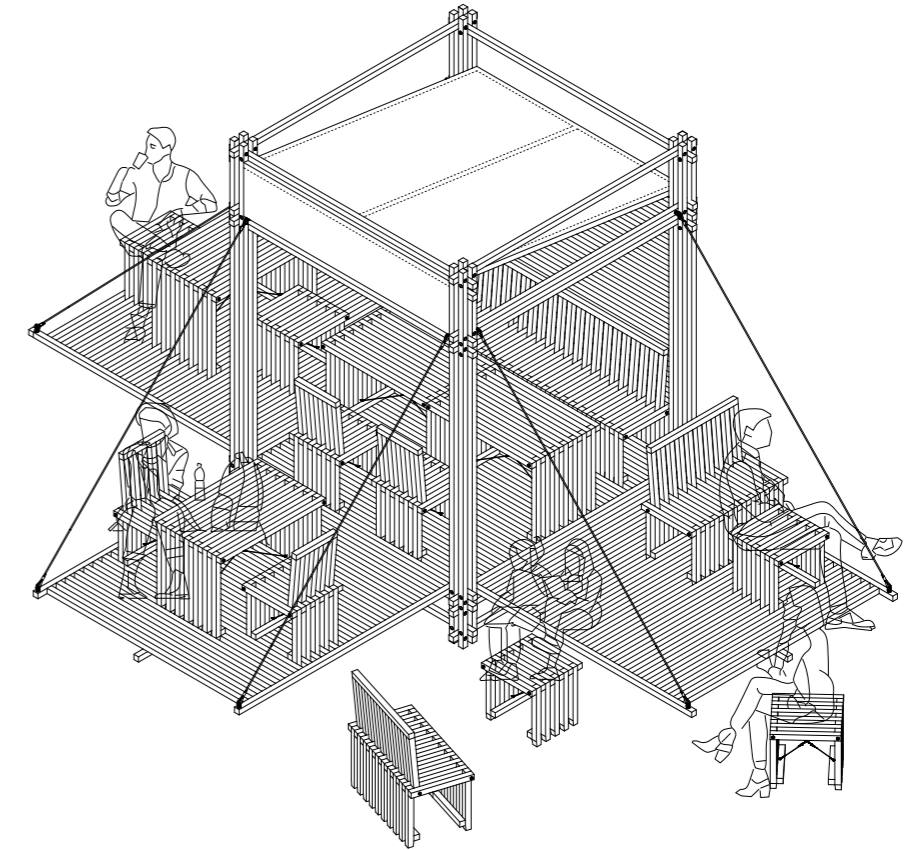
2 x 2 x 2 meter

Strukturens mått kommer i huvudsak av att det är en hanterbar dimension på ett rum. Höjden sätter ramarna för kubens storlek och kommer av att det ska vara möjligt att stå upprätt i strukturen. 4 m² är en tillräckligt stor yta för att erbjuda flexibilitet, men samtidigt en yta liten nog för att reglera hur mycket och vad som faktiskt får plats inuti rummet.

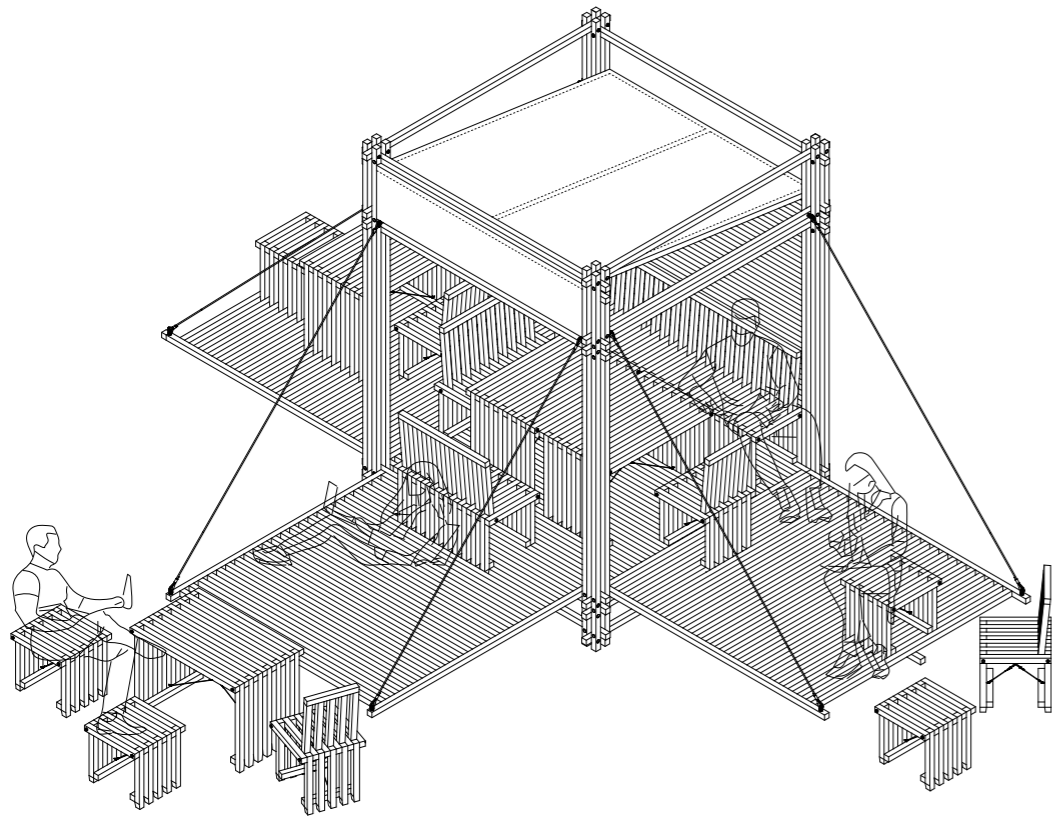
Rummet är i sin tur upphöjd 45 cm för att komma upp från marknivån och för att golvet i sig ska vara möjligt att använda som sittyta. Ovanför kubens finns även 60 cm extra utrymme för att taket ska få plats, men också för att skapa mer rymd inuti strukturen.

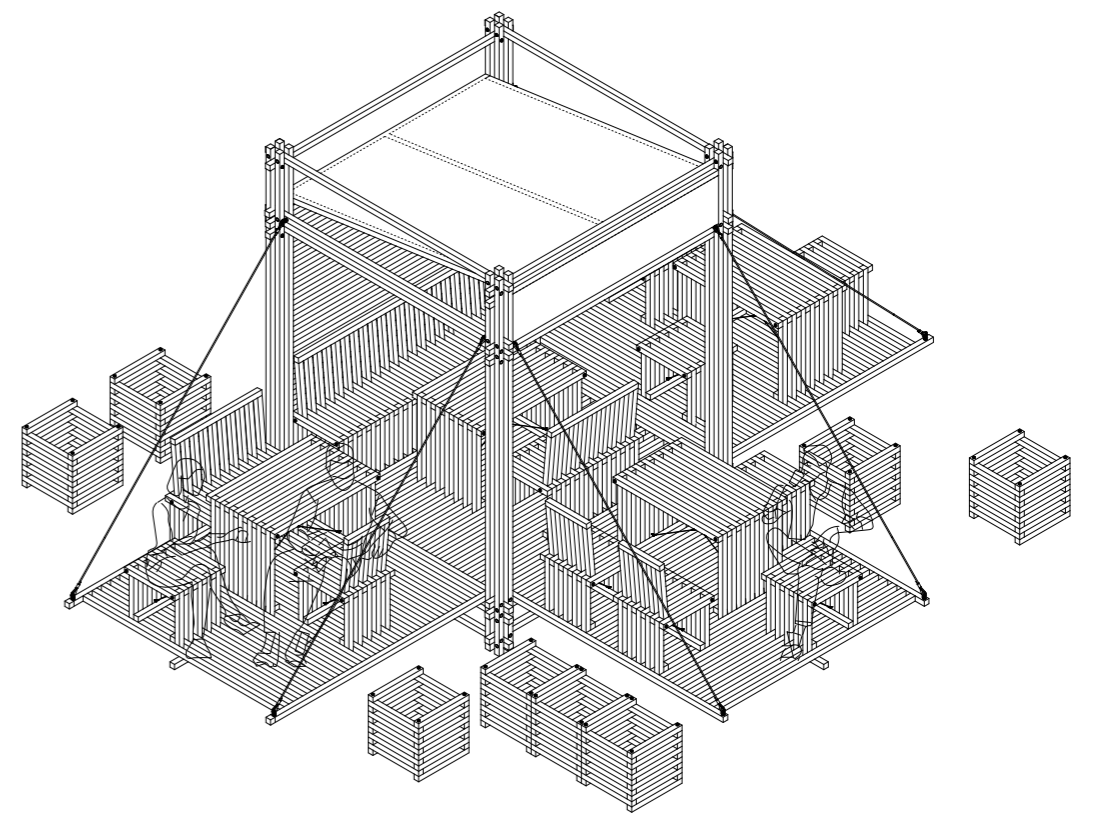
I. 4 sällskap

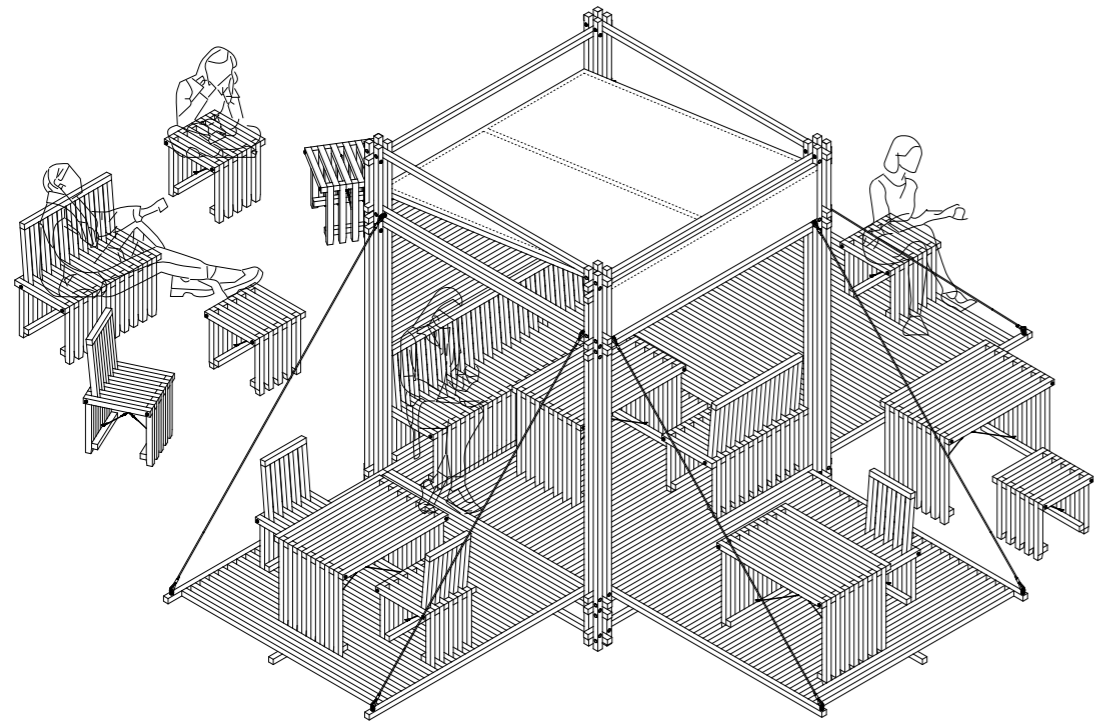
III. 6 små sällskap.

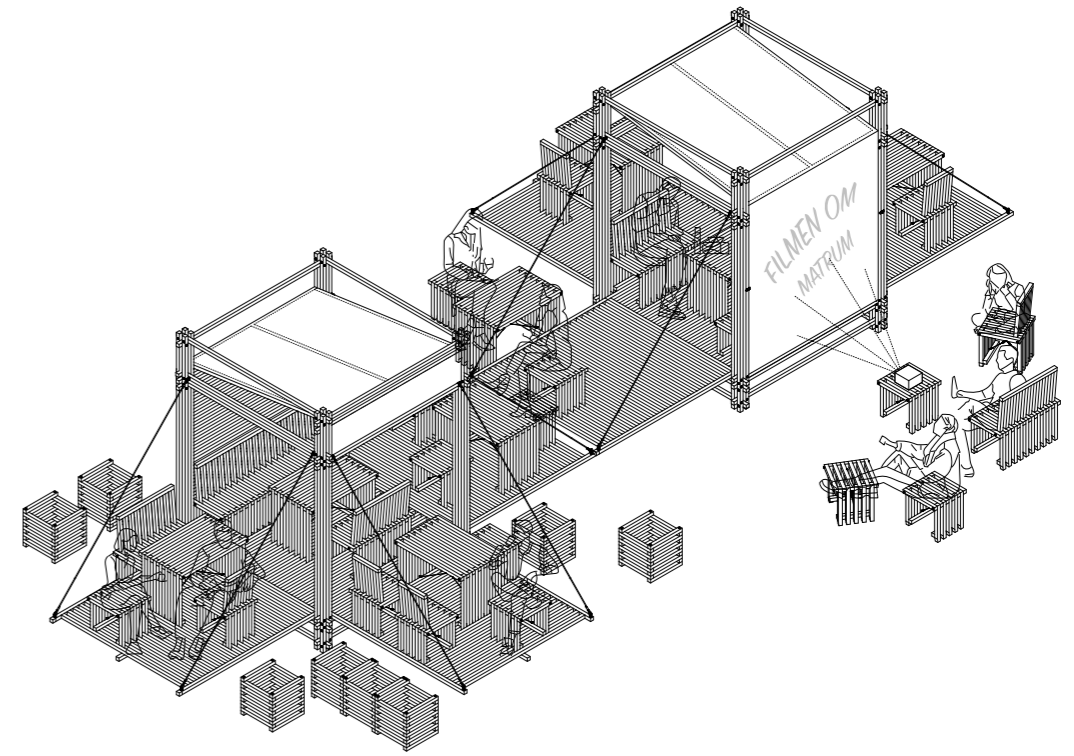
II. 1 stort sällskap, 3 mindre.

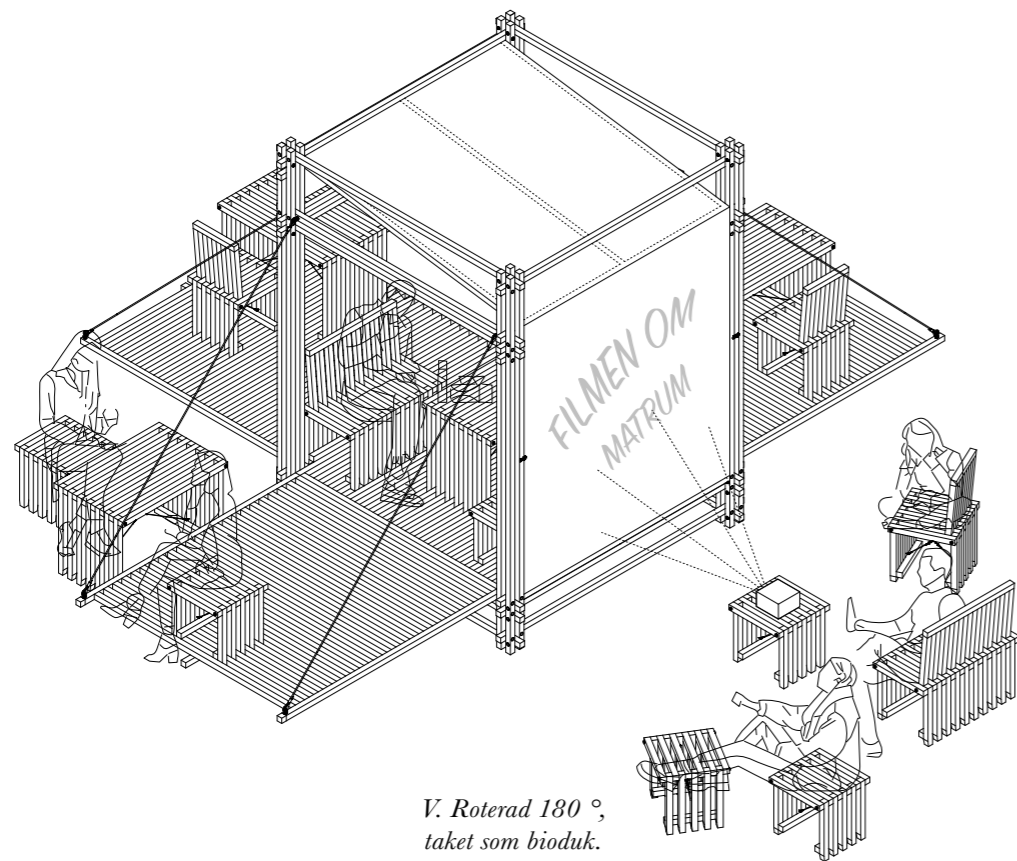
IV. 4 sällskap och odling

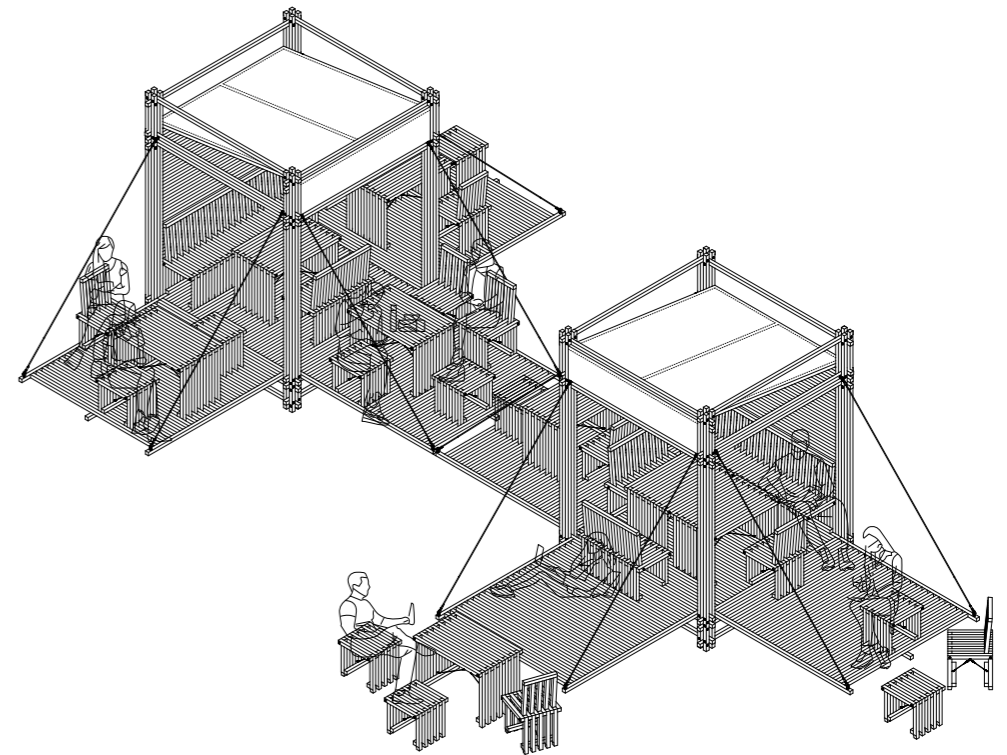
V. 5 spridda små sällskap

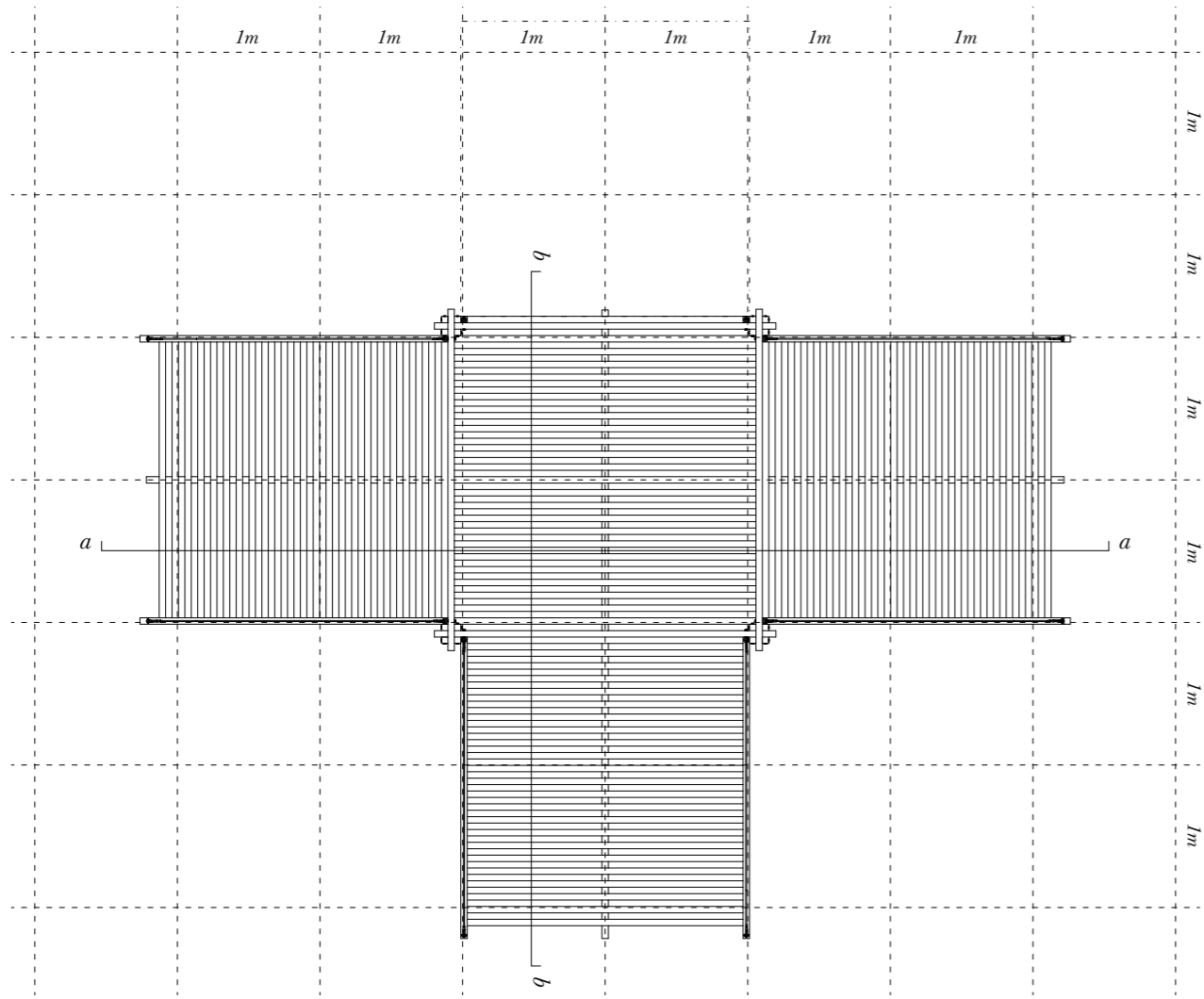
V + IV

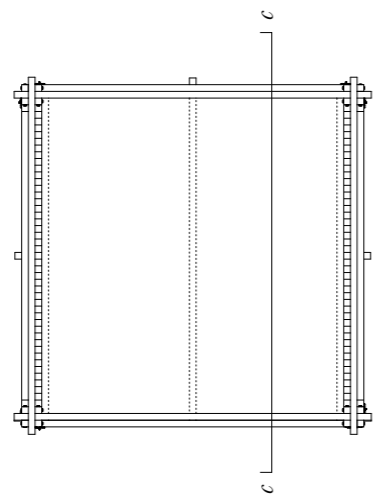
V. Roterad 180 °,
taket som bioduk.

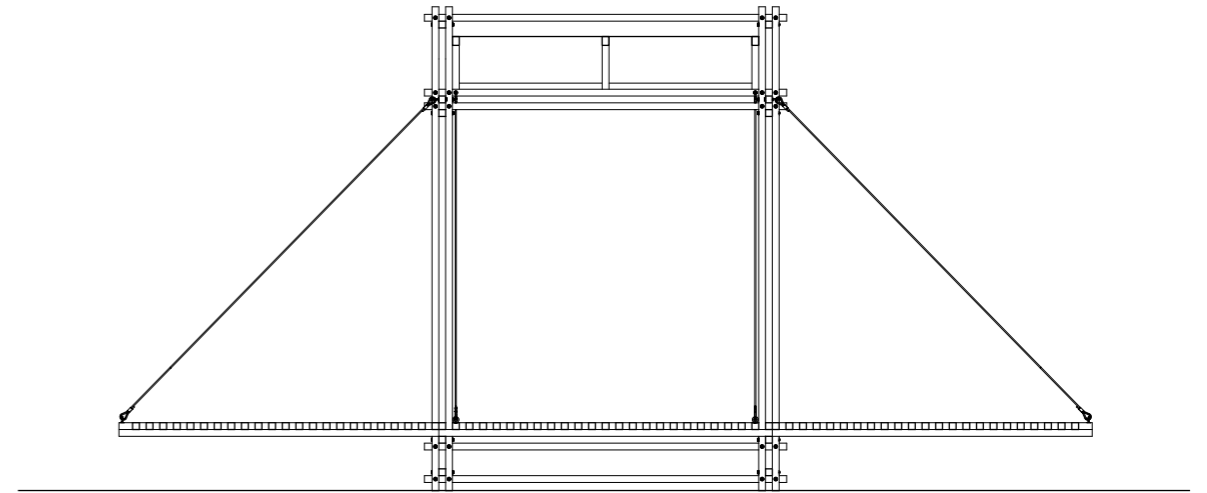
I + II

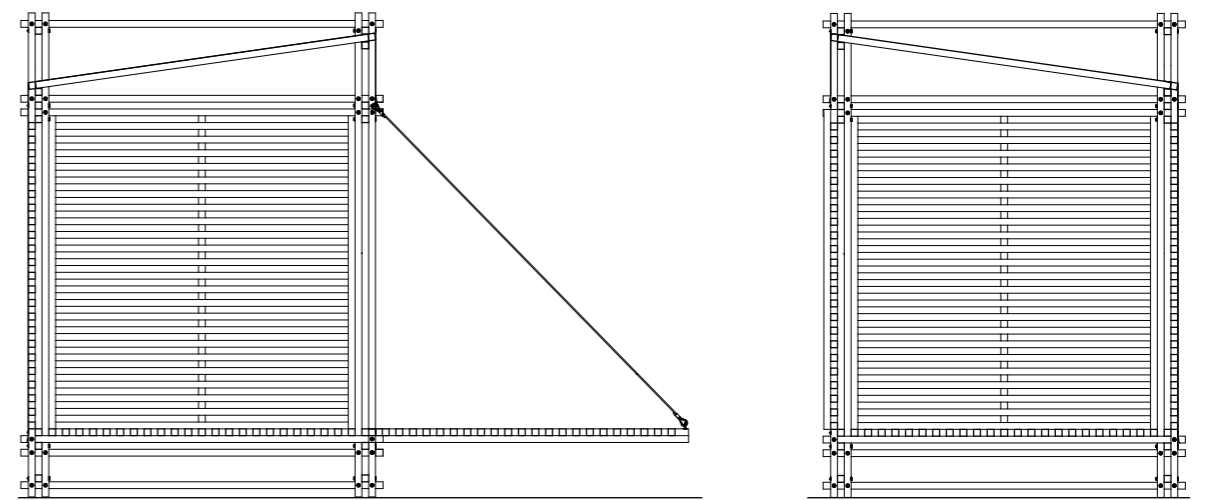
öppen

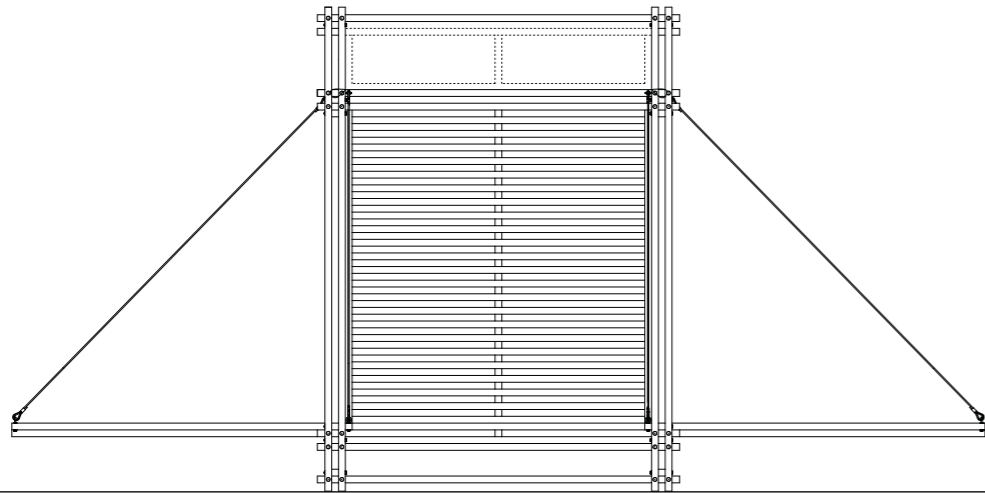
stängd

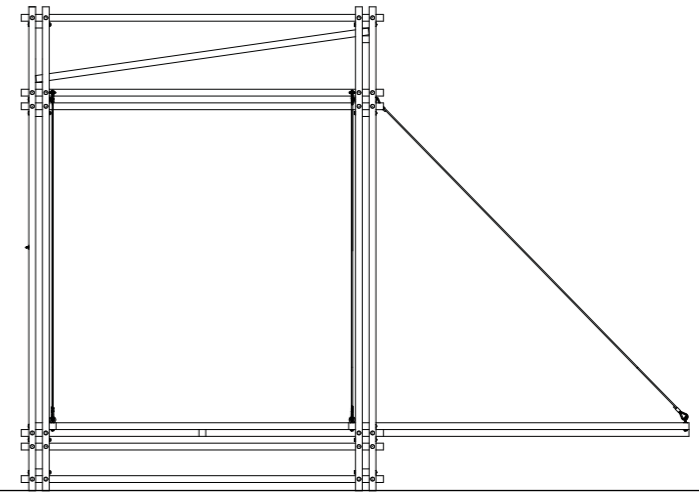
a - a

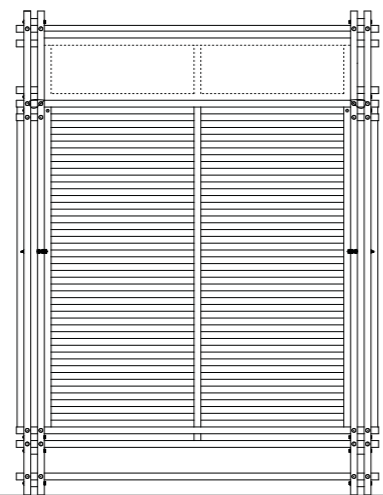
b - b / c - c

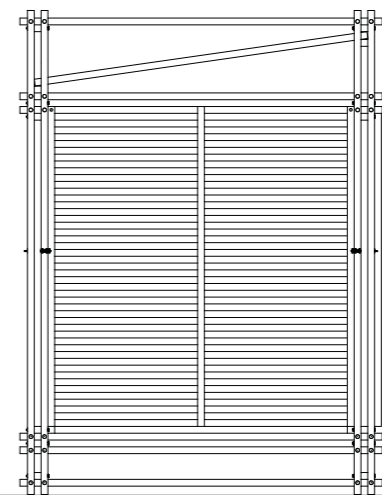
öppen framifrån

öppen från sidan

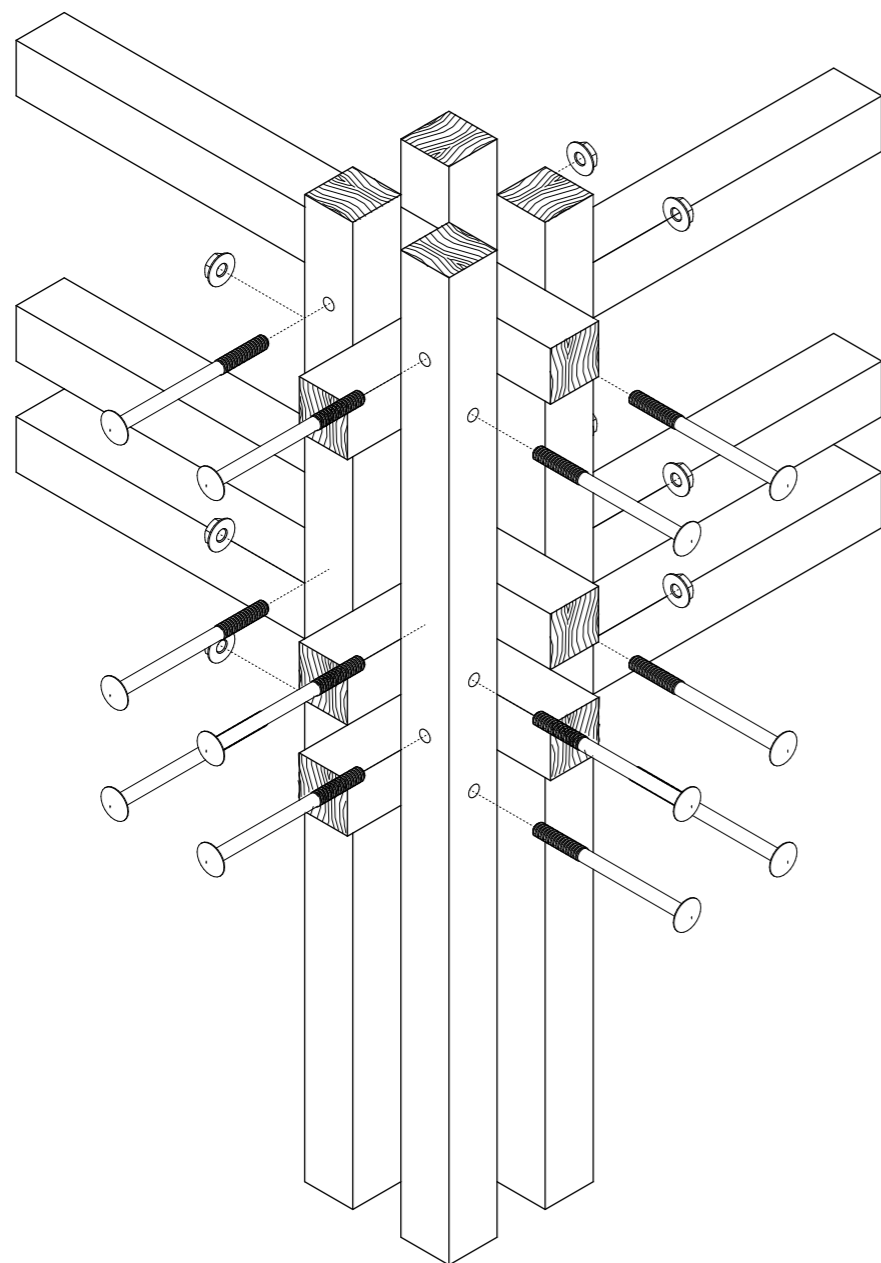
stängd framifrån

stängd från sidan

Konstruktion knut

- > Träregel 45 x 45 mm
- > Bult M10 140 mm
- > Bricka 10,5 mm
- > Mutter M10

Konstruktionsprincip knut.

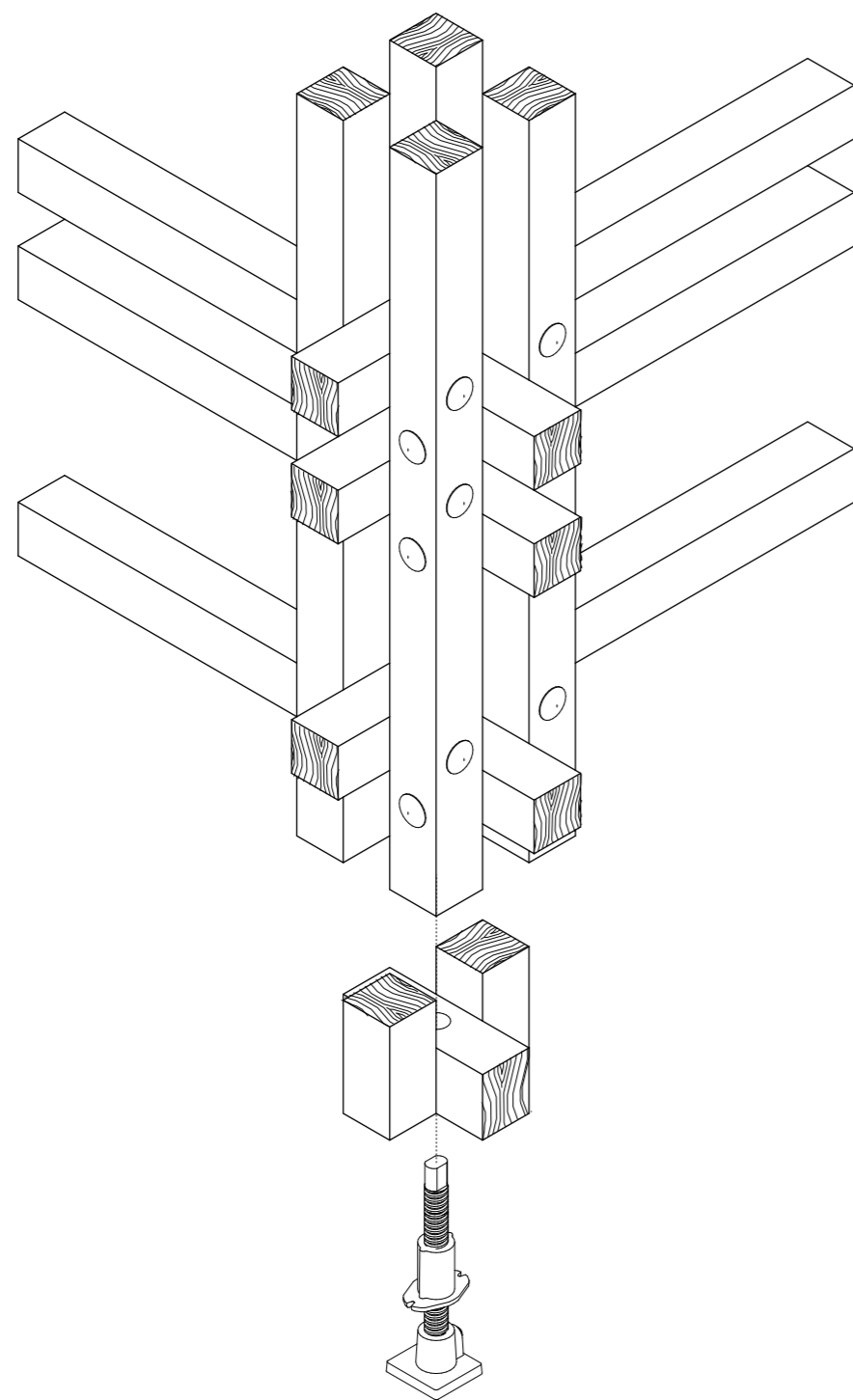
Modell knut

Knut i skala 1:1 byggd av reglar i gran och metallbultar.

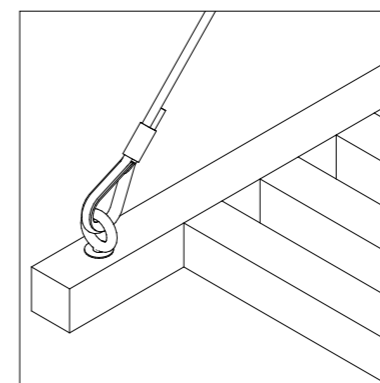
Möte med mark

- > Sko i trä
- > Ställbar metallfot

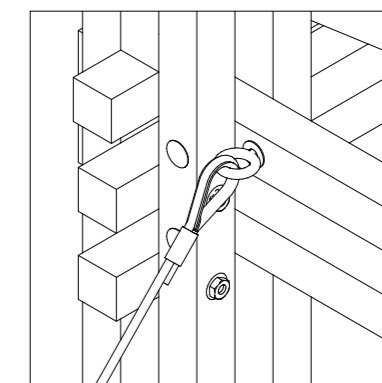

Knut med ställbar fot.

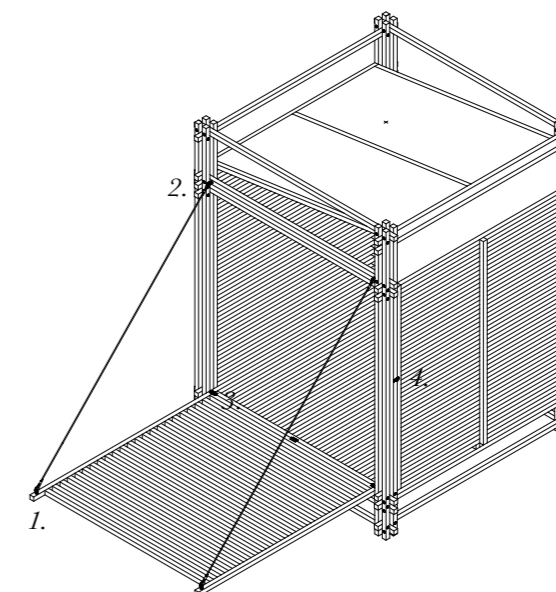
Konstruktion detaljer

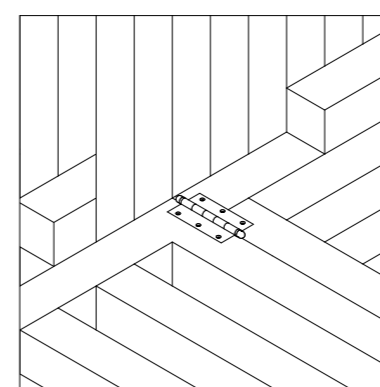
1.

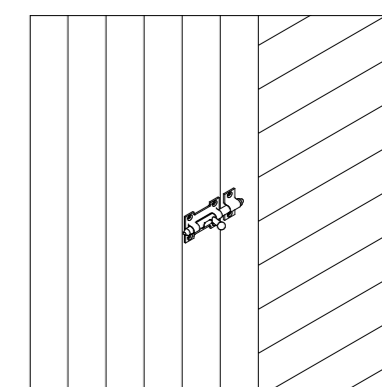
2.

1.

3.

4.

*1. Vajer fäst i sidan. 2. Vajer fäst i stommen.
3. Gångjärn mellan sida och golv. 4. Hake för att fästa uppfälld sida.*

Möbler

- > Träregel 45 x 45 mm
- > Metallstång M10
- > Bricka 10,5 mm
- > Mutter M10
- > Vajer \varnothing 5 mm
- > Vajerspännare

Konstruktion princip

Regelbitarna förborras och träas omlott på en gängad metallstång som tvingas ihop av en bricka och en mutter vid respektive ände.

För att konstruktionen inte ska skeva fästs två vajrar med tillhörande vajerspännare i ett kryss på möblernas mitt.

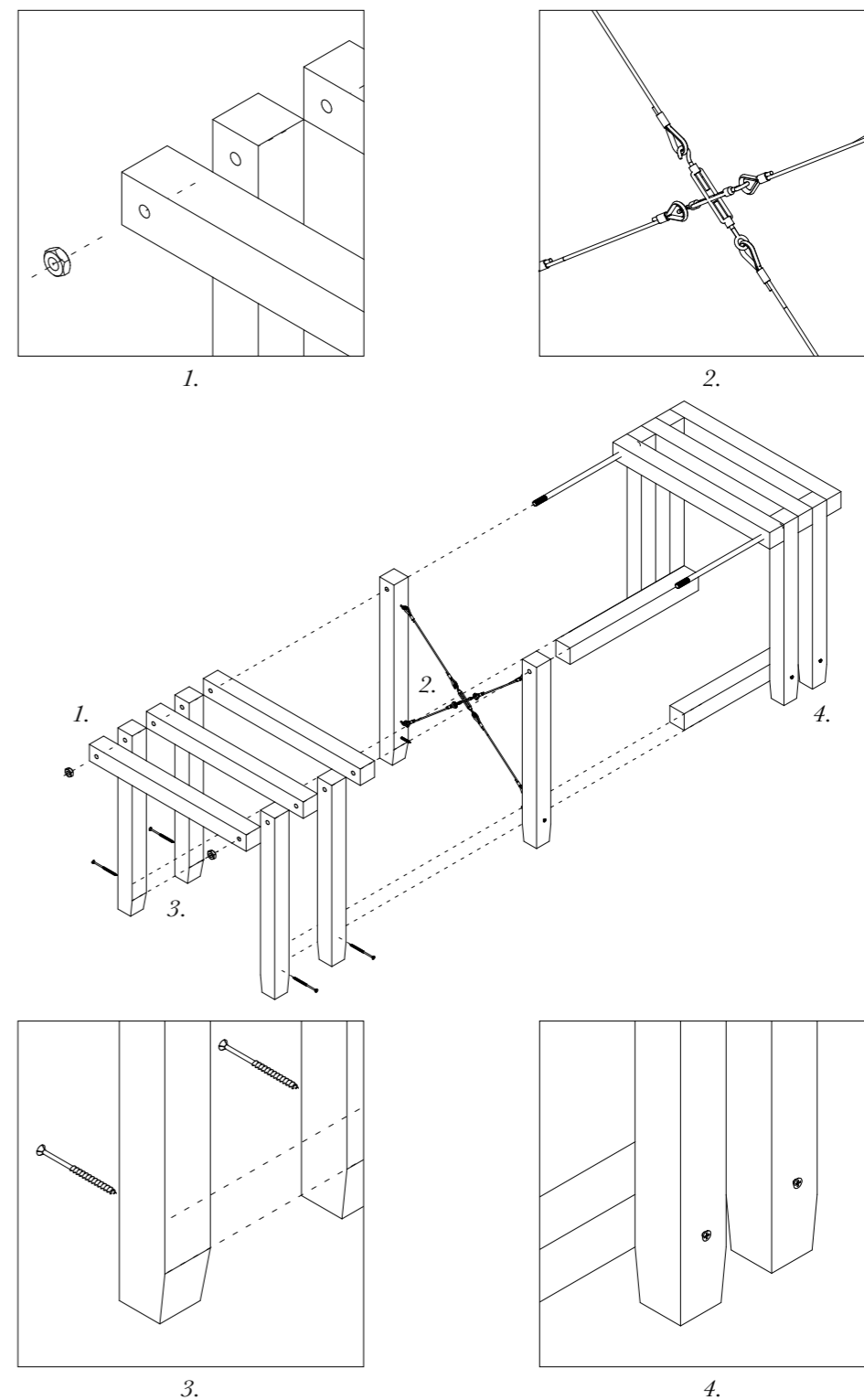
Möblerna i matrummet

För att möblerna ska höra till strukturen, men samtidigt vara flyttbara är de fästa likt kassetter i rummets golv. Möblernas ben är konstruerade på samma sätt som golvet, med 45mm mellanrum, för att de ska kunna träs ner i strukturen. För att träet ändå ska kunna expandera vid exempelvis fukt är möblernas ben något avfasade mot botten.

Två horisontella medar skruvas fast längst ned för att undvika att benen ska kunna träs rakt igenom golvet, samt för att de ska kunna stå stabilt i strukturen.

Att möblerna passas in i golvet möjliggör förflyttning framåt och i sidled, men också i vinkel, då de många benen minimerar risken för att möblerna ska hamna snett i mellanrummen mellan golvets regler.

Konstruktion detaljer

Konstruktionsprincip av en bänk. 1. Reglar träas omlott. 2. Vajrar med vajerspännare. 3. Möblens ben avfasade mot botten. 4. Med fastskruvad vid botten.

Material

Stomme

Furu

Jag har valt att använda materialet furu, då det är viktigt att träet kan produceras i Sverige för att minska på klimatavtrycket. Nordisk furu är långsamt växande och ger täta årsringar med god formstabilitet.

Ytbehandling

För att träet ska bli beständigt och klara av väder och vind behöver det behandlas. Förslagsvis genom värmebehandling som är ett miljövänligt alternativ till tryckimpregnerat virke, fritt från kemikalier. Behandlingen ger positiva effekter så som att göra träet motståndskraftigt mot röta och svamp, öka dess formstabilitet och minska risken för sprickbildning.

Tak

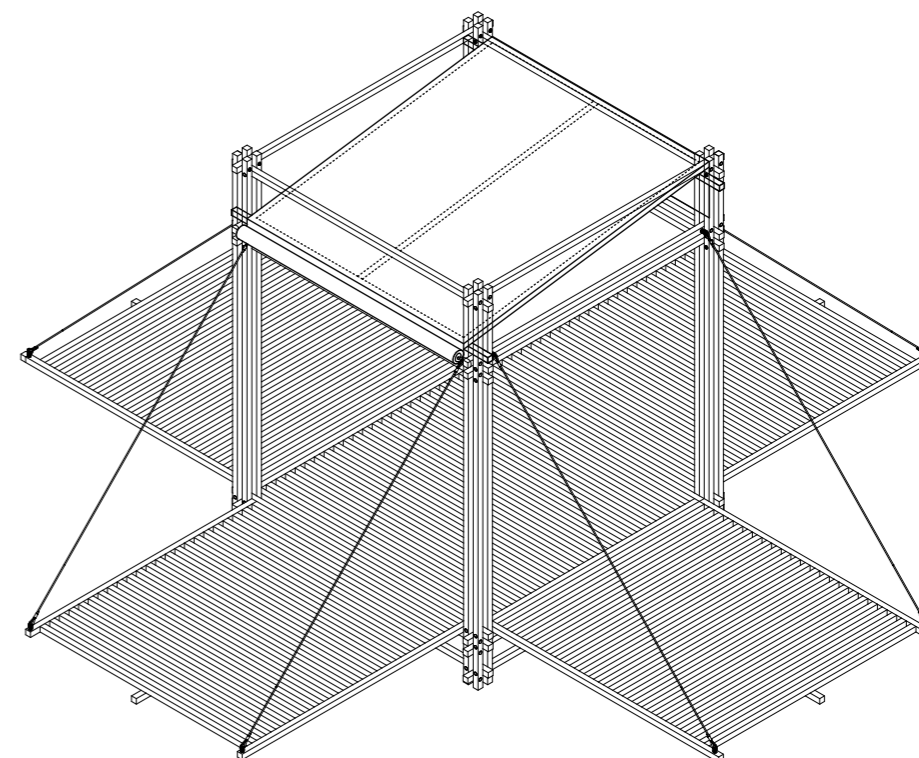
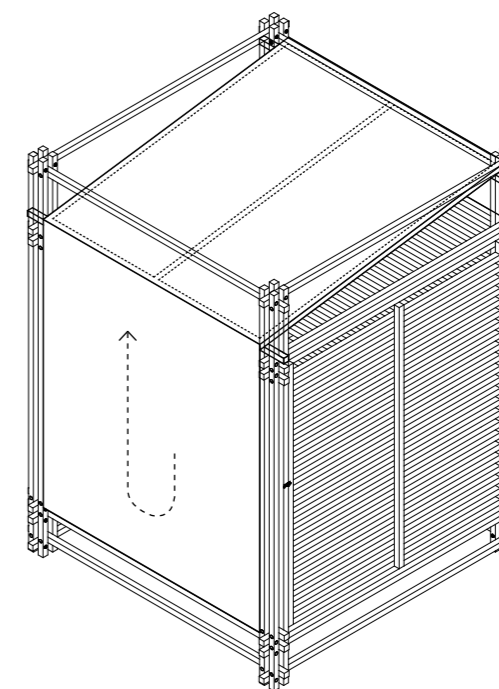
Segelduk och regler

Taket fungerar som väderskydd; för såväl regn som vind och sol.

Segelduk sträcks ut och fästs på träreglar, som bidrar med stadga till textilen och förhindrar eventuell ansamling av nederbörd på tyget. Takets lutning gör att regn rinner av och skyddar kuben från att bli blöt.

Segelduken fungerar också som ett vindsydd på baksidan av strukturen. I nederkant fästs textilen med öglor runt strukturens knutar. Den nedrullade textilen fungerar även som yta att projicera film på, vilket gör den möjlig att använda som bioduk under kvällstid.

När textilen inte behövs som vind- eller regnskydd är den möjlig att rulla upp och fästa med dess öglor i de övre knutarna. I det läget fungerar taket som svalkande solskydd.

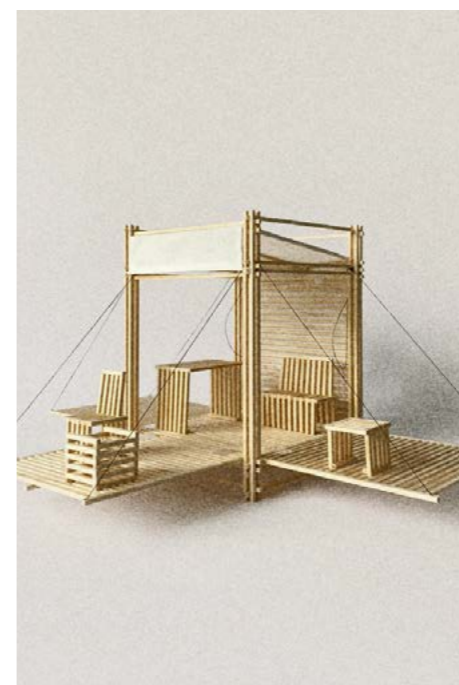

Segelduk möjlig att rulla upp eller ner efter behov.

Modell med möbler

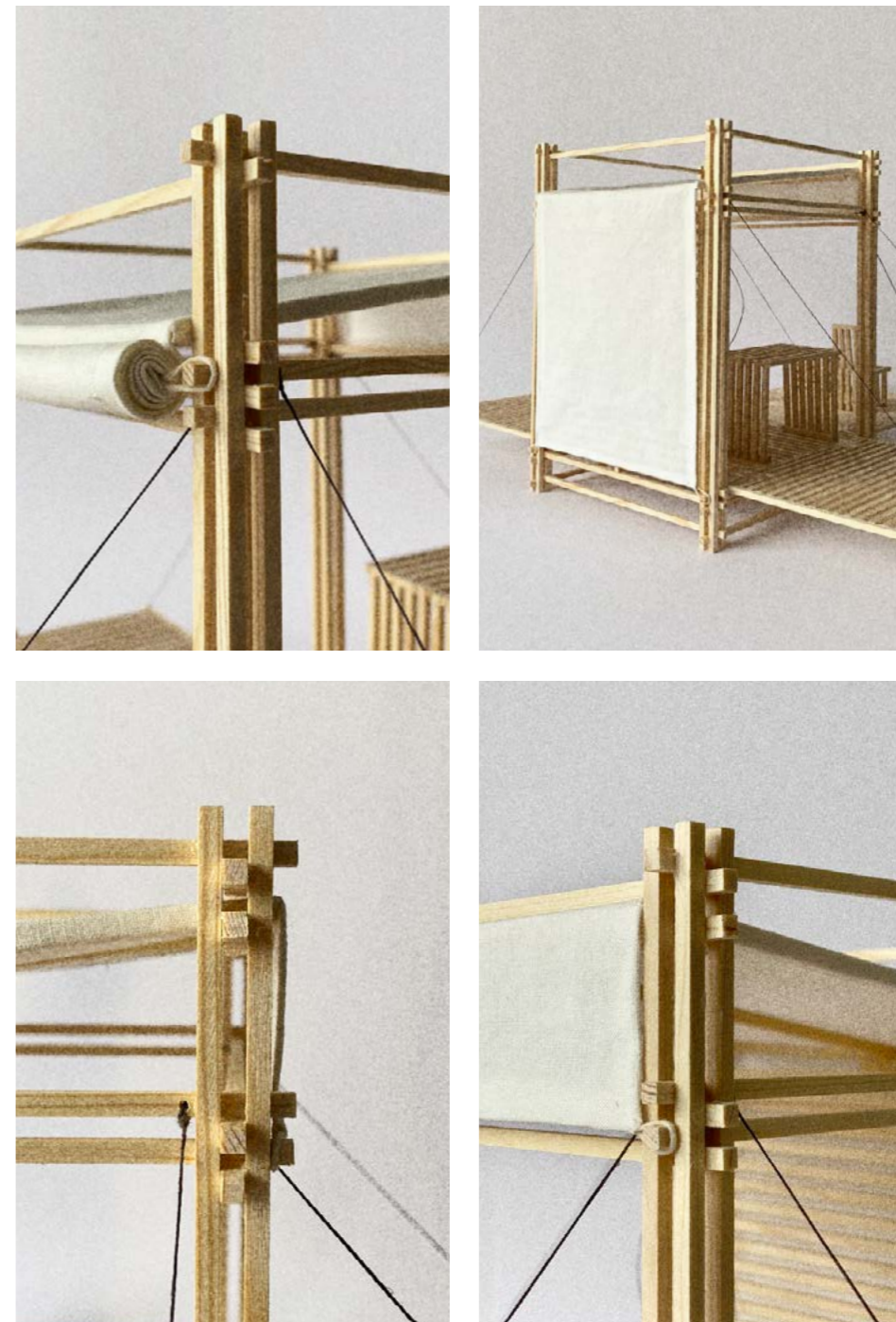
Fotografi av modell i skala 1:10.

Matrummet i dess olika former, mer eller mindre öppet.

Insidan av matrummet, med tillhörande möbler.

Detalj fotografier av takets segelduk, vajrar och knutar.

Gestaltning på plats

Val av plats

Utgångspunkten för valet av plats är Sverige och Stockholm. Matrummen är tänkta att brukas under varma månader i Sverige, vilket i sig innebär att de är fullt möjliga att använda året runt på varmare breddgrader.

Platser väljs för att gestaltningen ska bli mer konkret och för att testa om programmet och konceptet fungerar. Även för att få form och funktioner att förhålla mig till, samt ett flöde att analysera.

Platsens specifika geografiska placering i staden är i sig inte särskilt viktig, utan fungerar mer som ett test av strukturen i en verklig miljö. De tre olika platserna är av olika karaktär och jag tänker mig att strukturerna är möjliga att placera på andra platser med liknande förhållanden.

Sommar- & säsongplatser

Platserna som valts kan delas in i två kategorier: *säsongplatser* och *sommarplatser*. Kraven på platsens egenskaper följer därefter.

Säsongplatser

På dessa platser är matrummen tänkta att gå att bruka under en förlängd säsong. Eftersom rummen är tänkta att användas från vår och höst är det fördelaktigt om det går att skapa ett behagligt mikroklimat även när utetemperaturen är låg. Solstrålningen blir här en viktig faktor. Därmed är ett öppet läge med chans till sol under större delen av dagen att föredra. Att tiden strukturerna är tänkta att vara placerade på platsen är längre, det vill säga mindre temporär kräver också en plats där de inte är i vägen för trafik eller andra nödvändiga funktioner i staden.

- > Solen ska kunna komma åt, det vill säga söder och väster, men även öster.
- > Plats skyddad från trafik

Sommarplatser

Sommarplatserna har en kortare säsong som sträcker sig över sommaren, då utetemperaturen är behaglig även utan värmen som solen direkt bidrar med. Här blir urvalet av platser plötsligt mycket större. Matrummen är mer temporära och kan ta plats lite varstans. Här kan platser som blivit över nyttjas.

- > Brandgavlar
- > Rivningstomter
- > Parkeringsplatser

Analysmetoder

- > Fotografier
- > Karaktär

Södermalm

🕒 1:50 000

Matrum på plats

I. Kajen

II. Gaveln

III. Korsningen

Platserna före och efter.

I. Kajen

Vid Norra Hammarbyhamnen, precis invid Skanstullsbron ligger en öppen yta; Kajen. Här passerar många människor dagligen på väg hem, till jobb eller på en promenadrunda. Ytans storlek och fria läge, med vattnet och solen i söder gör den till en mycket populär vistelseplats. Här finns en food-truck utställd sommartid och möjligheter att köpa mat och sötsaker.

Trots att platsen är välbesökt saknas ordentlig möblering och sittytorna är begränsade till parkbänkar.

Tillägg

> 3 matrum, med plats för ~ 45 personer att sitta och äta

Kajen med parkbänkar.

*Östgötagatan 98-100.
59°18'16.6"N 18°04'52.5"E*

1.

2.

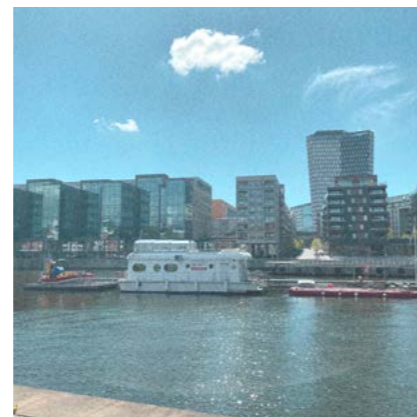
3.

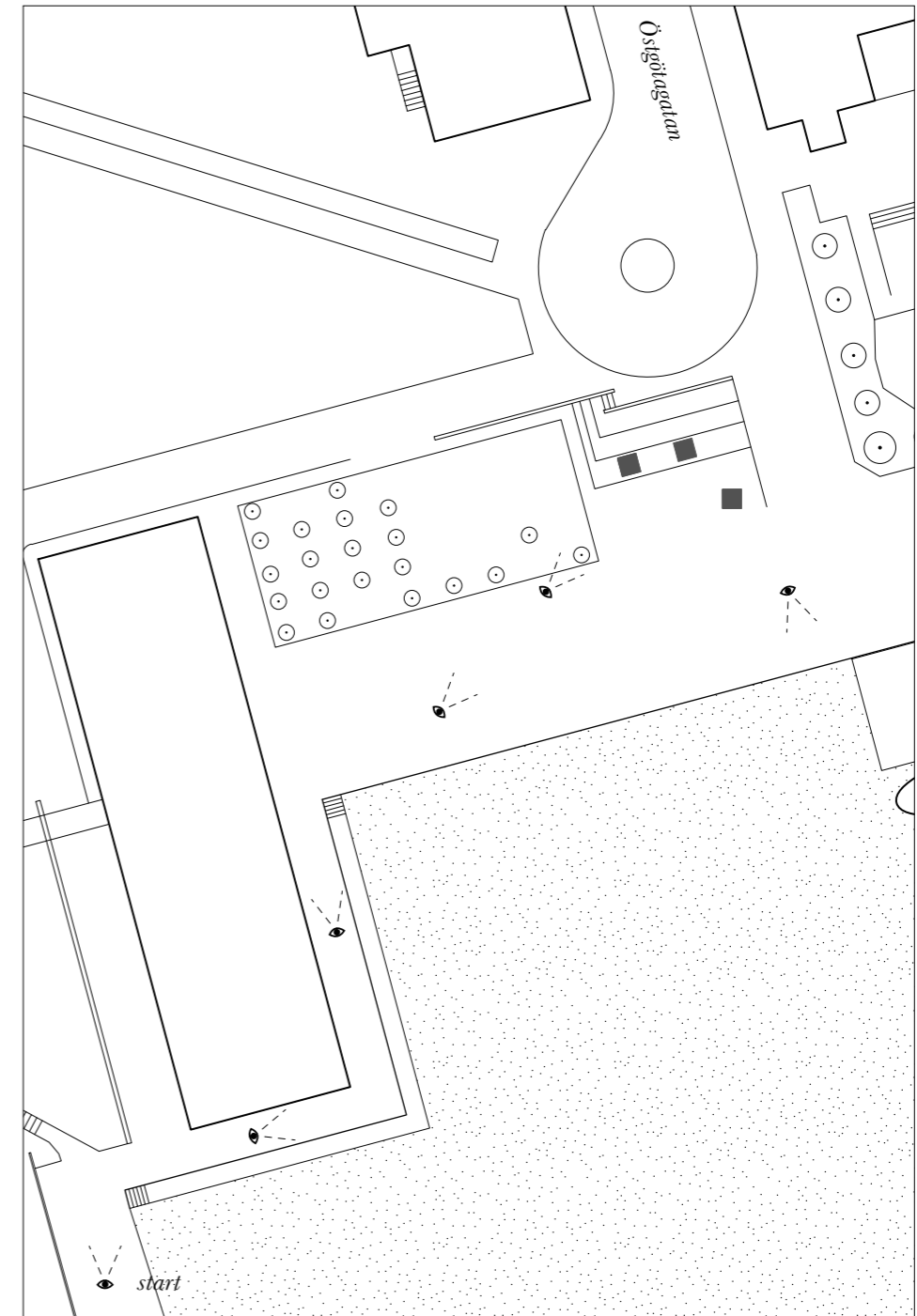
4.

5.

6.

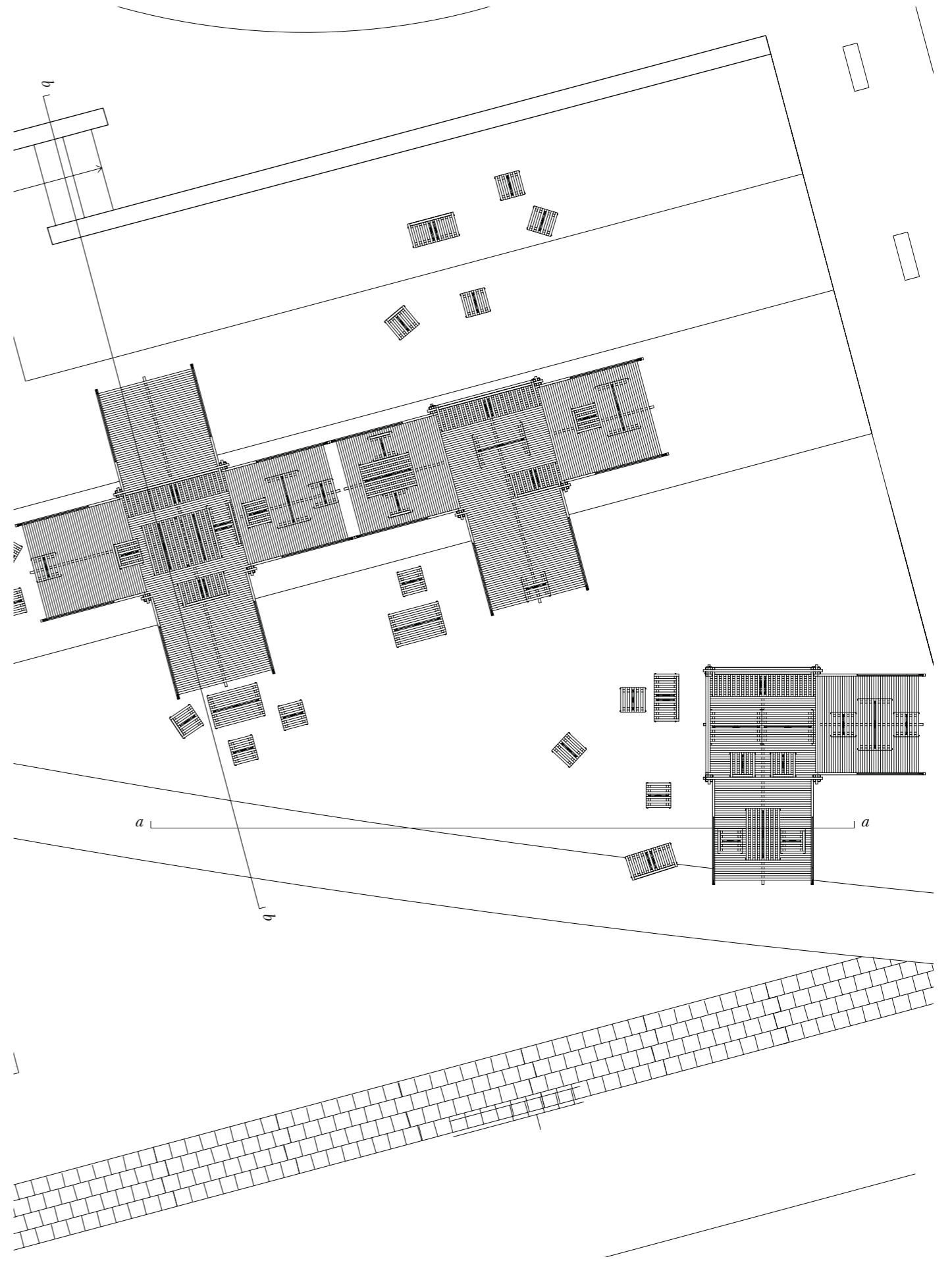
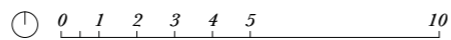
1. Efter att ha passerat under Skanstullsbron anas Norra Hammarbykajen. 2. Kanalen i söder.
3,4,5. Platsen, söderläge och svagt sluttande mot vattnet. 6. Vy söderut mot vattnet.

👁️ vy ■ matrum 🕒 1:300

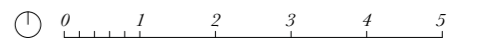
Takplan

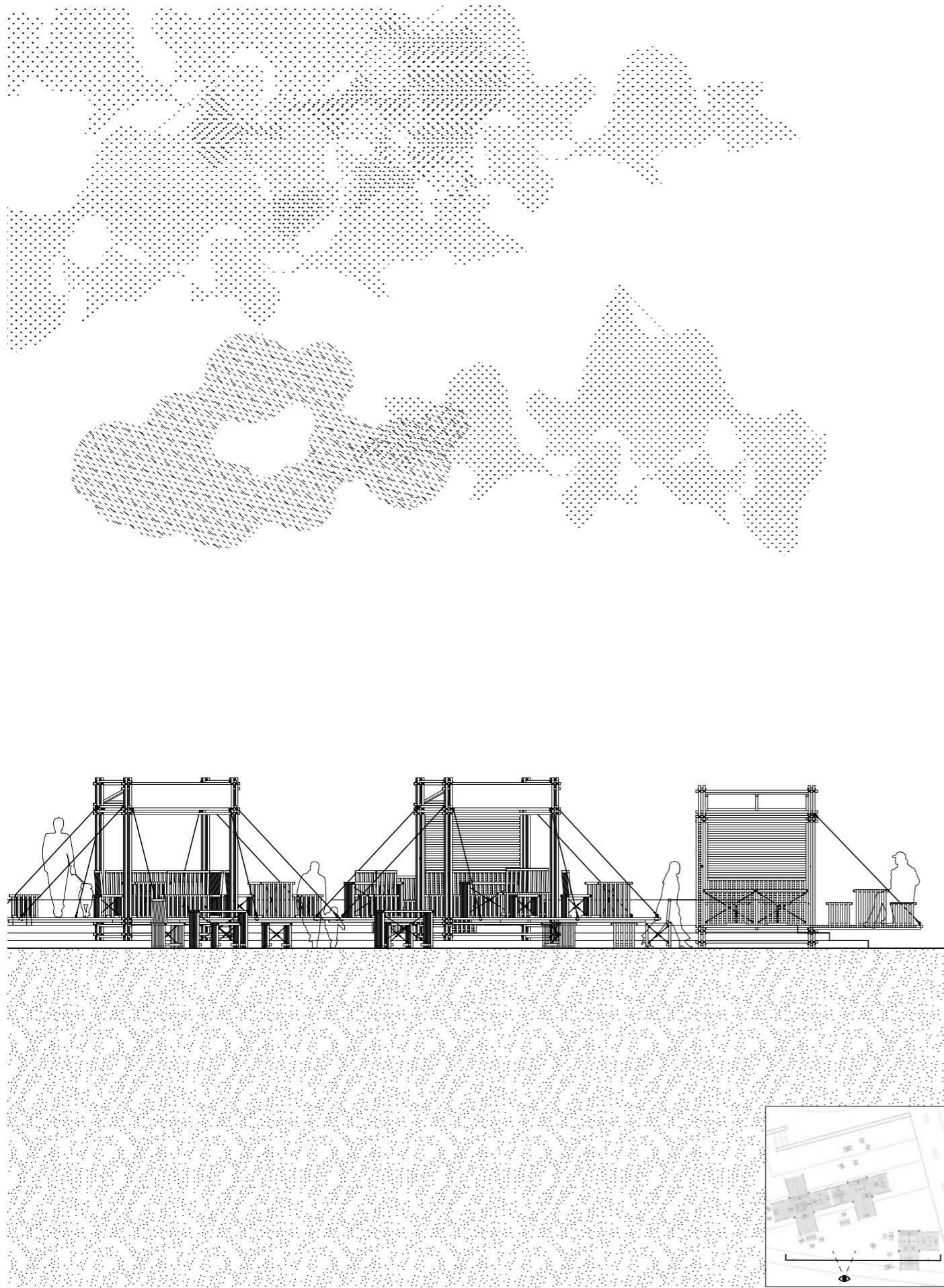
1:200

Plan

1:100

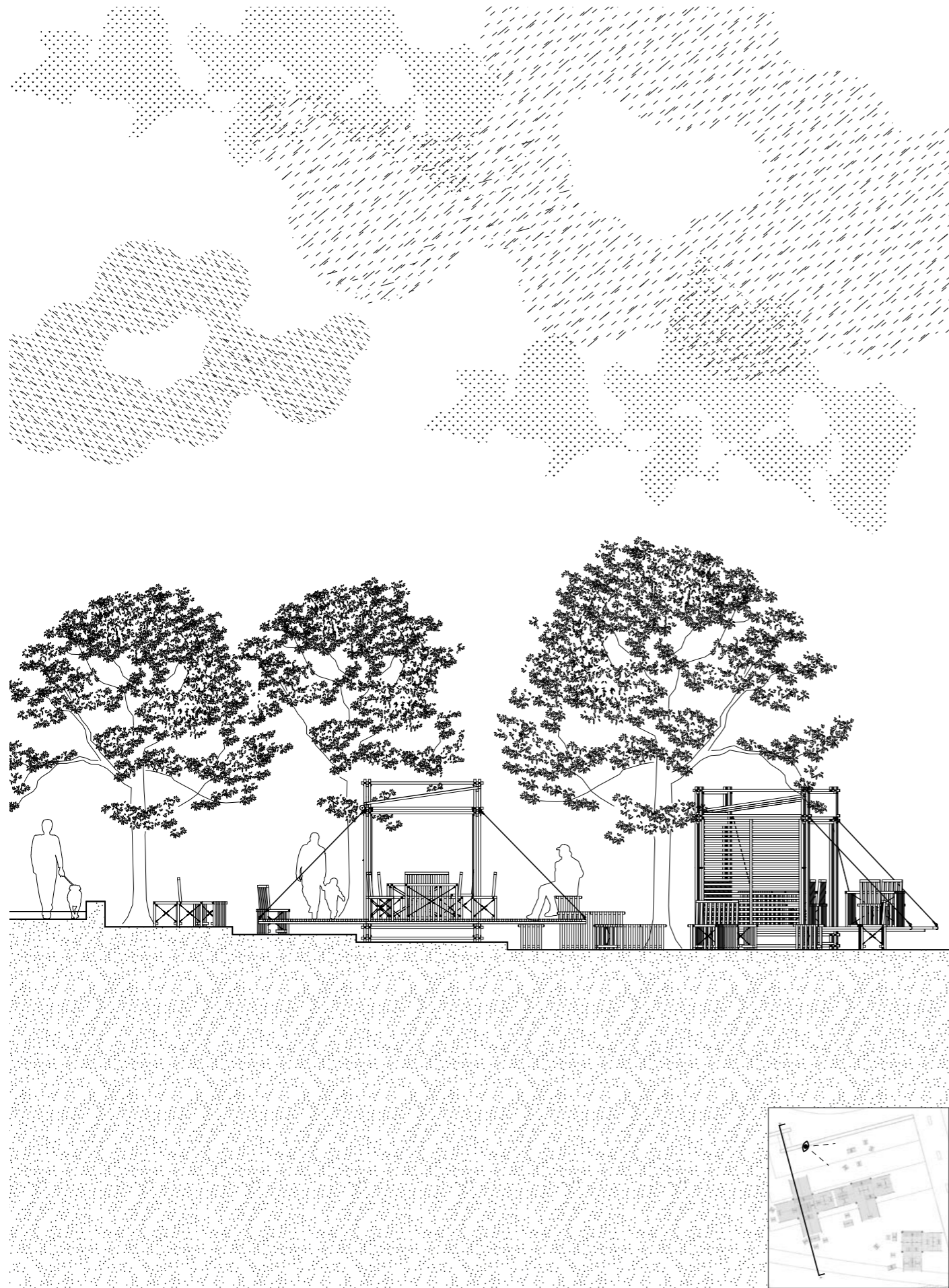
Sektion a - a

1:100

0 1 2 3 4 5

Kajen som matplats under dagtid.

Sektion b - b

1:100

Segelduken som bioduk under kvällstid.

II. Gaveln

På Södermannagatan, nära det oerhört välbesökta Nytorget med omnejd, finns ett indrag i kvartersstrukturen, vilket skapar en lucka; Gaveln. Kvarteren runtom är populära och fulla av besöksmål såsom second hands och caféer. Många människor bor och arbetar i området och rör sig i stadsmiljön dagligen.

Gaveln agerar idag reklampelare och platsen framför nyttjas främst som sporadisk cykelparkering.

Tillägg

> 1 matrum, med plats för ~ 10 personer att sitta och äta

Södermannagatan 20-24.
59°18'48.4"N 18°04'49.4"E

Gaveln som cykelparkering.

1.

2.

3.

4.

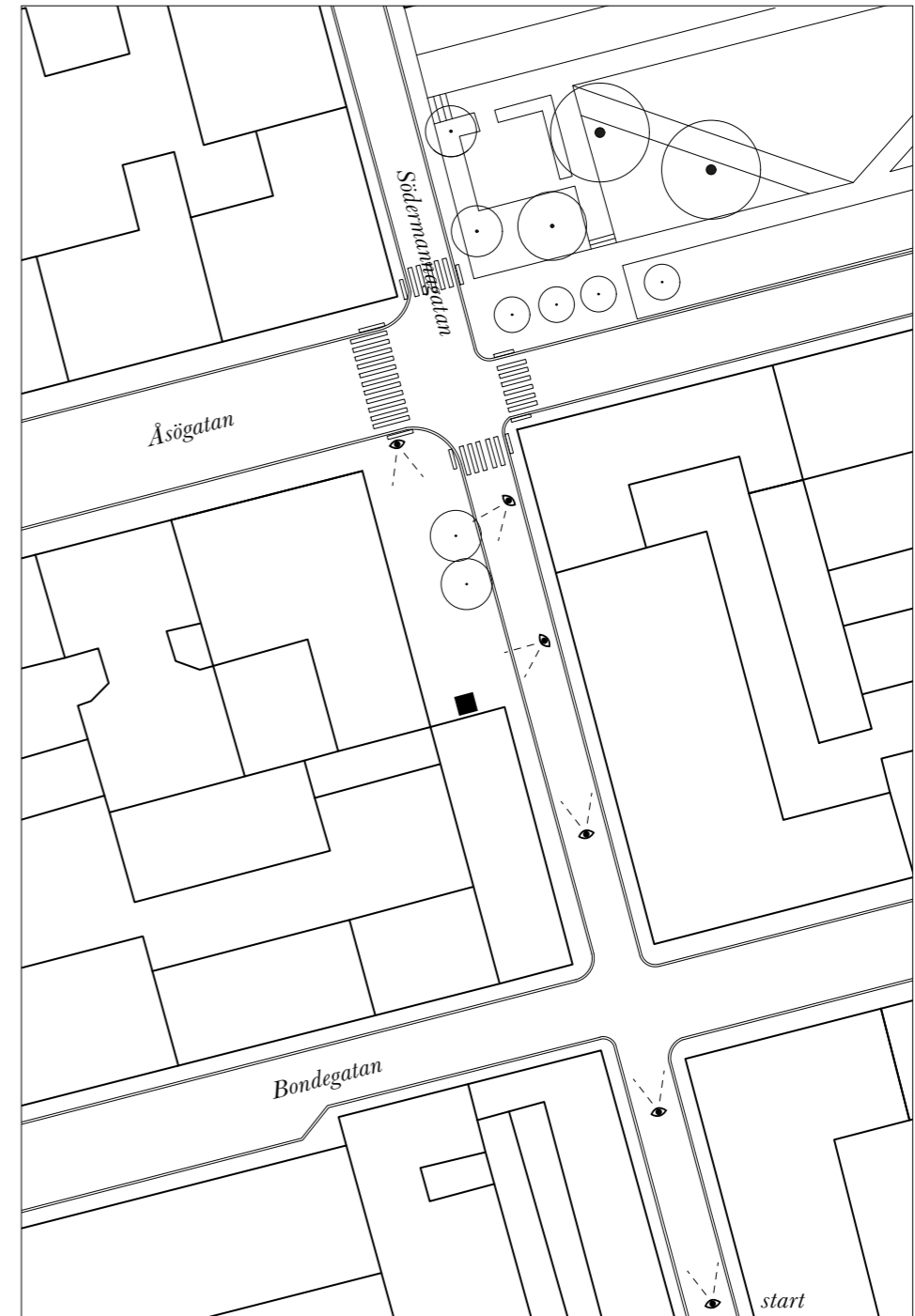

5.

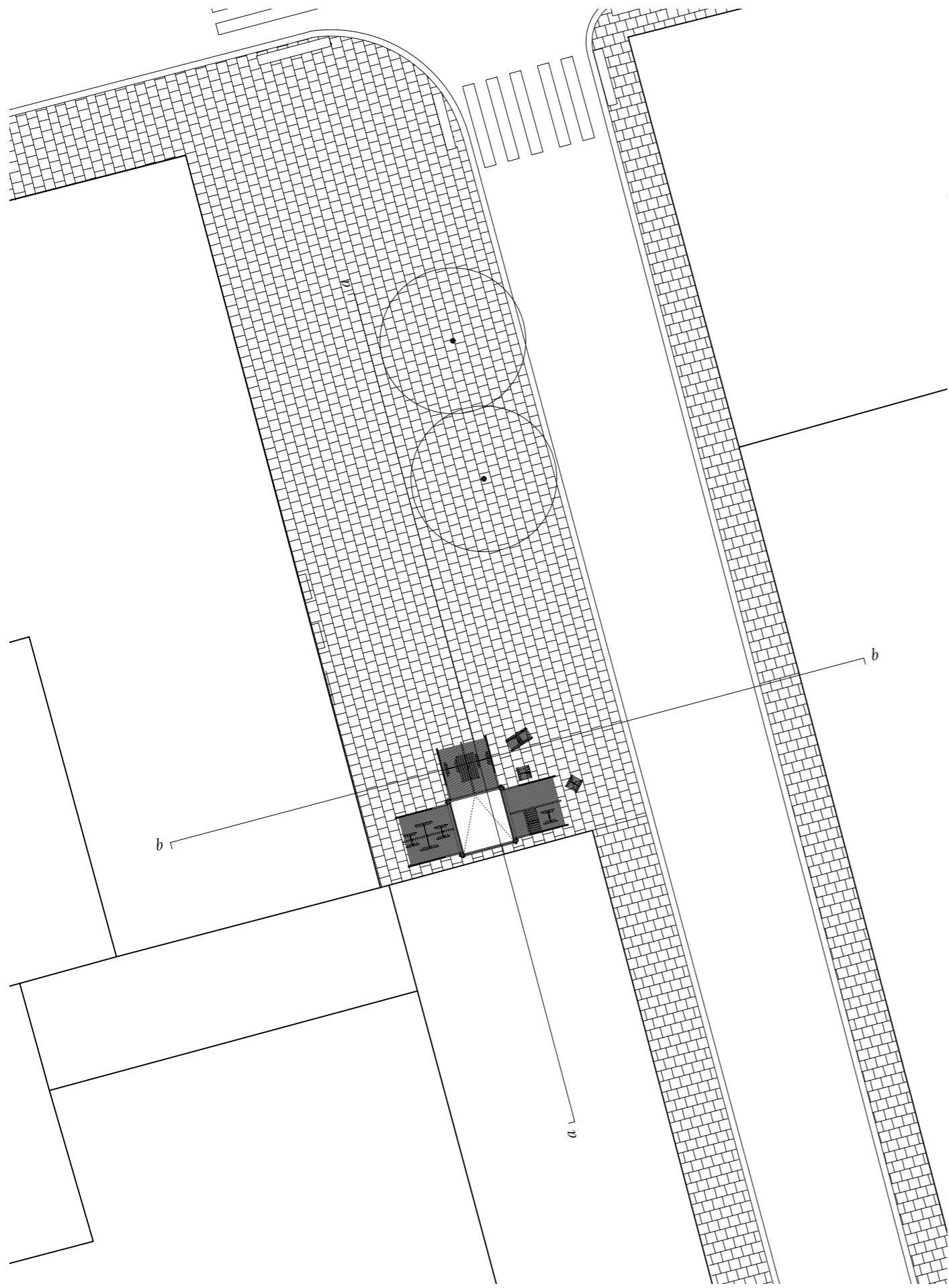

6.

1. Promenad på Södermannagatan norrut. 2. Denna delen av gatan är gågata.
3. Gågatan slutar. 4,5. Gaveln. 6. Vy mot gaveln söderut, idag cykelparkering.

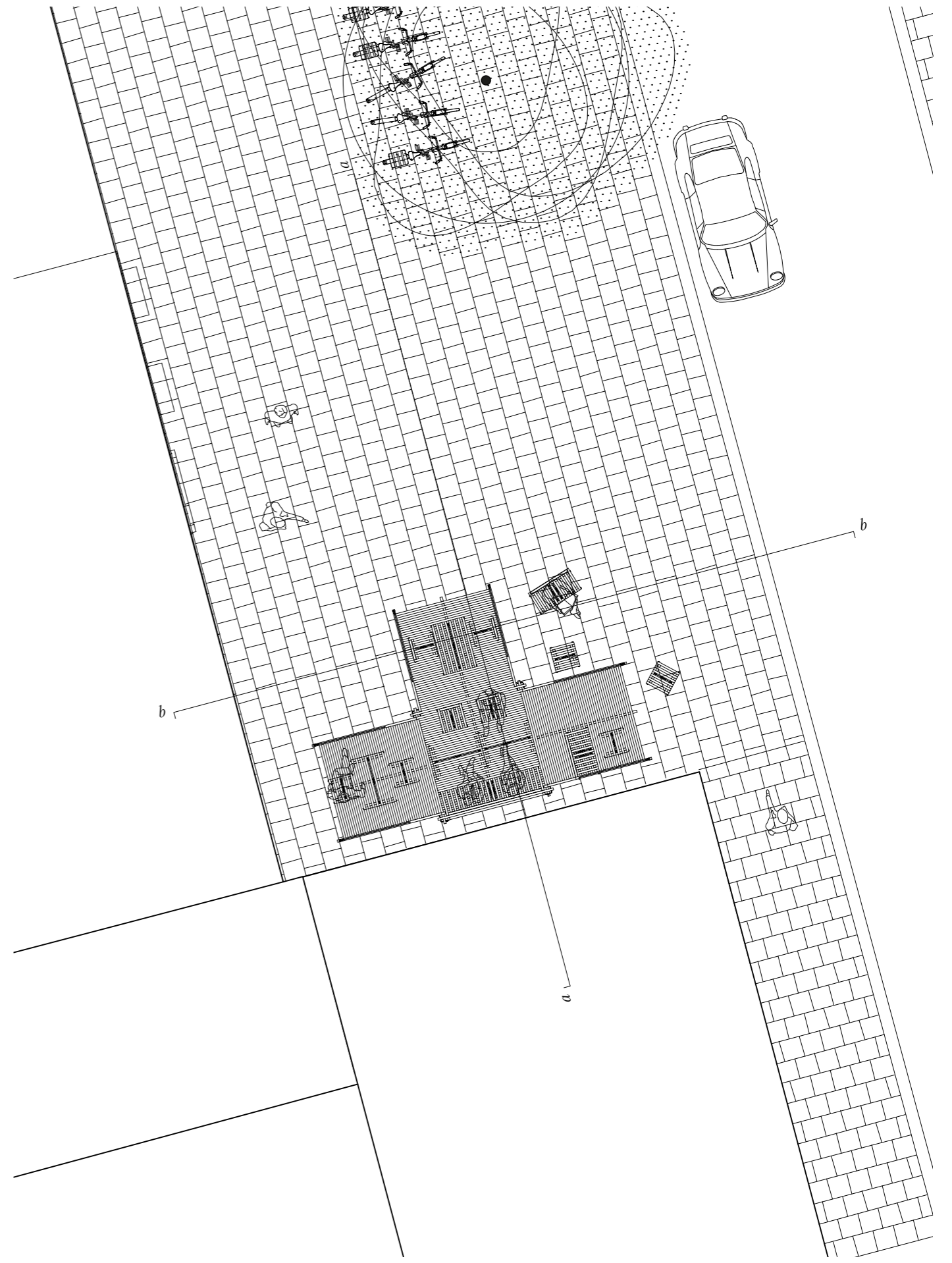
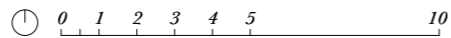

👁️ vy ■ matrum ⌚ 1:800

Takplan

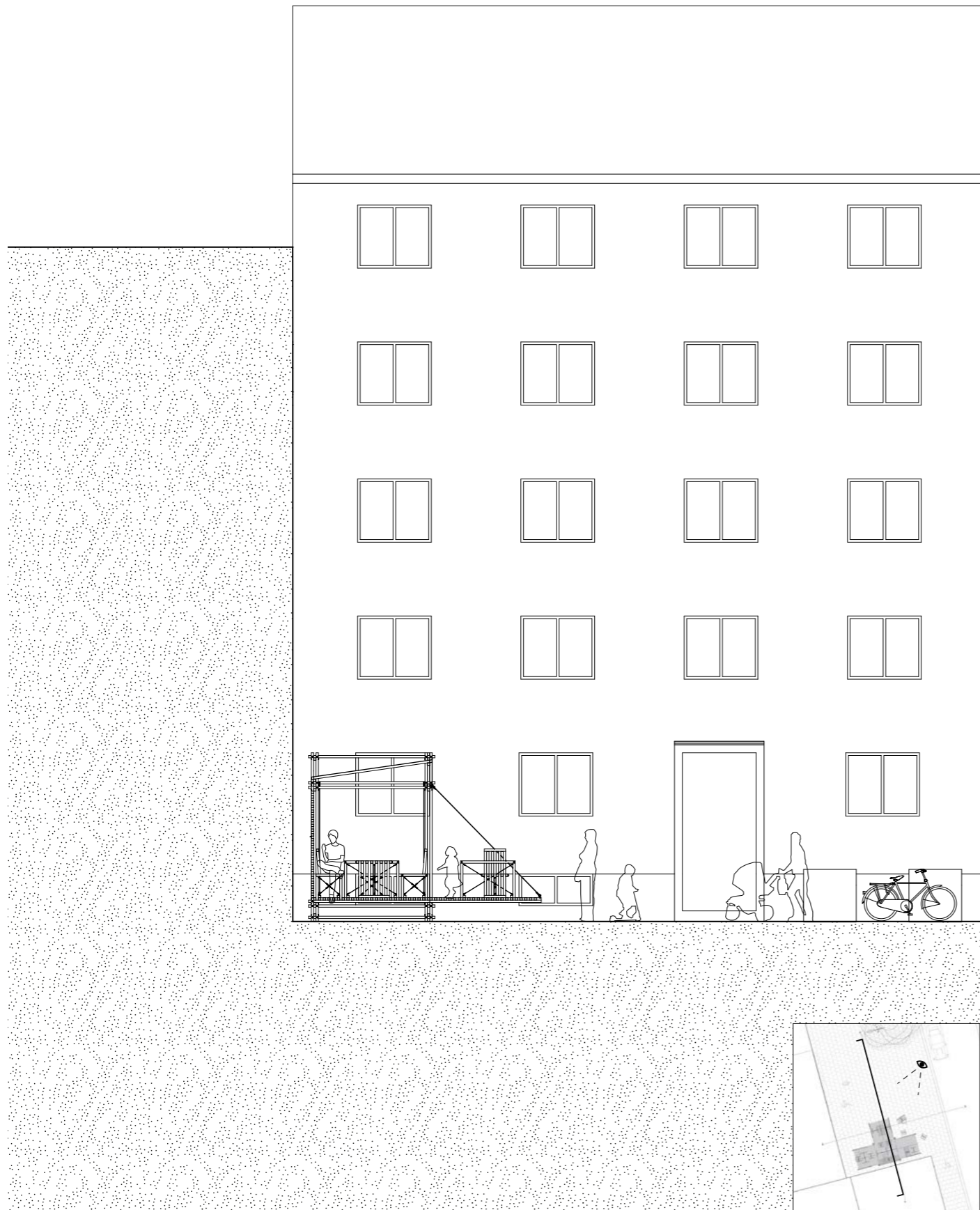
1:200

Plan

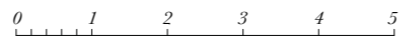
1:100

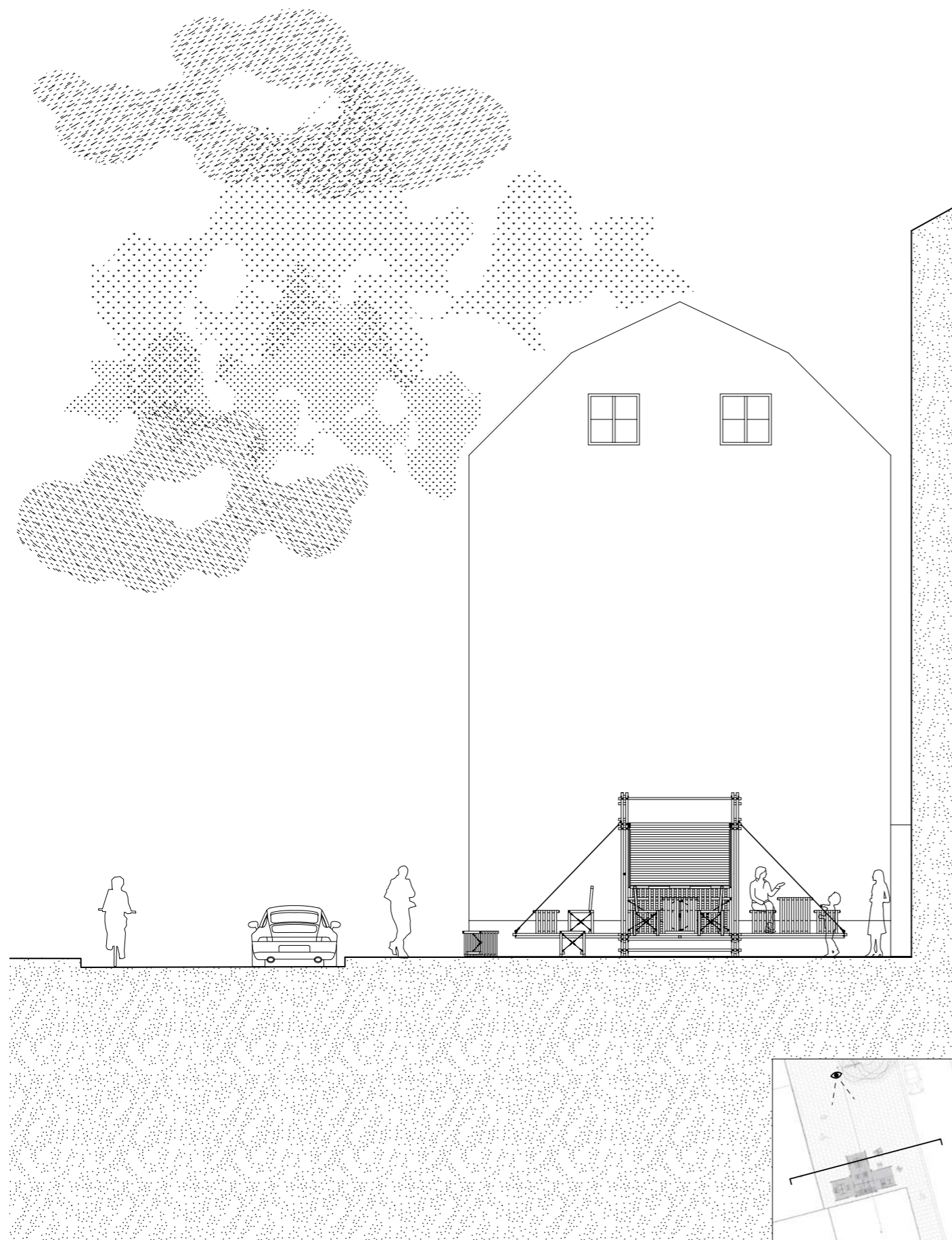

Sektion a - a

1:100

Gaveln som matplats.

Sektion b - b

1:100

0 1 2 3 4 5

Gaveln som matplats.

III. Torget

Ett stenkast ifrån trafikerade, men folktäta Ringvägen ligger ett mindre triangelformat torg precis intill en korsning, Metartorget, här kallat Torget. Ytan blir till genom att Metargatan viker av från Södermannagatan i en snäv vinkel.

Torget är centralt beläget, men idag underutnyttjat och tämligen bortglömt. Här passerar människor snarare än

vistas. Torget sluttar något åt nordväst och är en utmärkt plats för att fånga eftermiddags- och kvällssol.

Tillägg

> 2 matrum, med plats för ~25 personer.

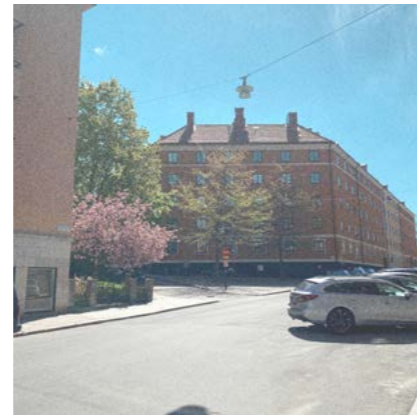
*Metartorget, Södermannagatan 66-76.
59°18'29.8"N 18°05'00.1"E*

Torget med blomarrangemang och parkbänk.

1.

2.

3.

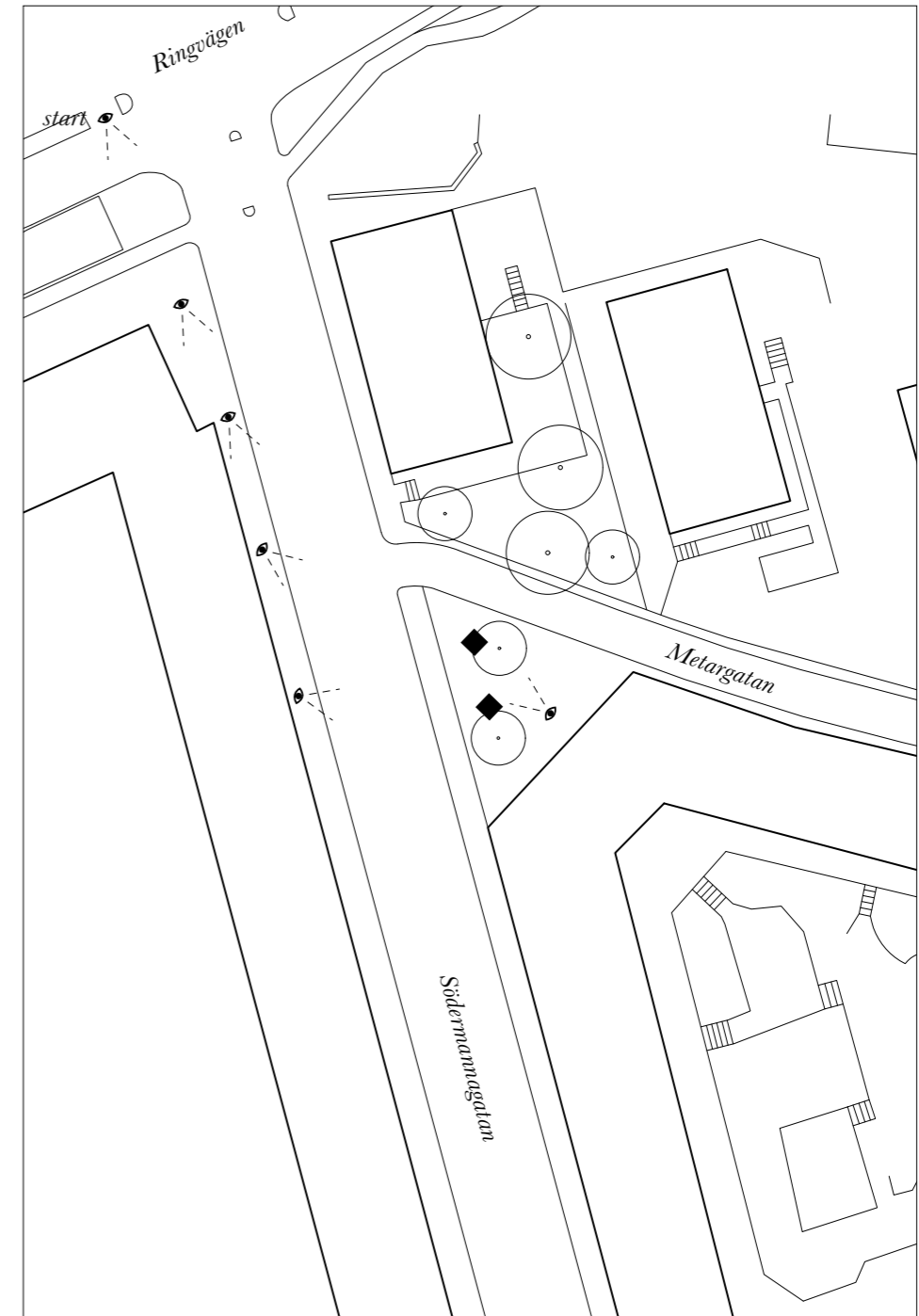
4.

5.

6.

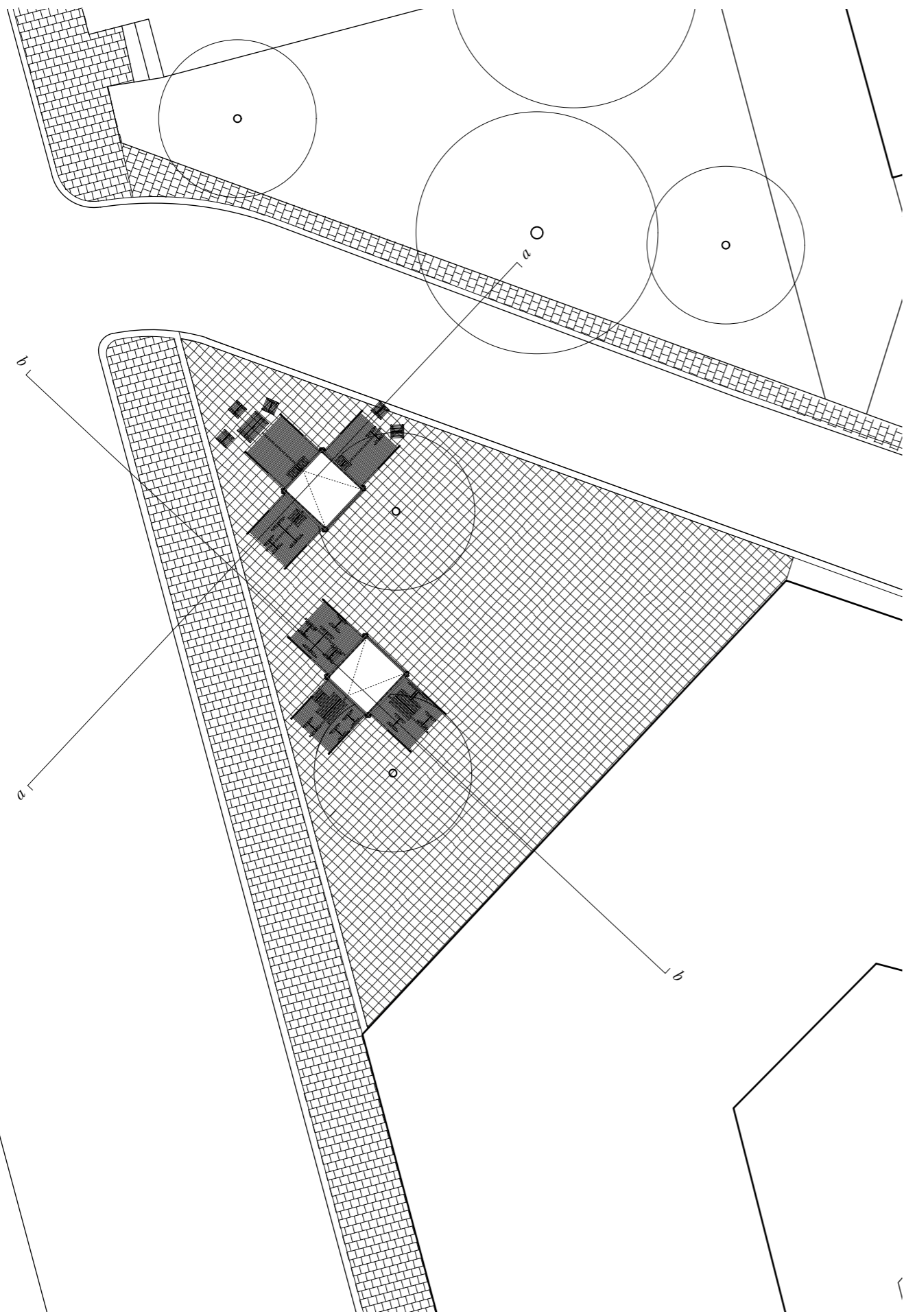

1. Övergångsstället på Ringvägen söderut. 2. Metartorget till vänster upp för backen.
3,4,5. Torget en sluttande yta med två träd och några parkbänkar. 6. Vy från torget mot Ringvägen.

☞ vy

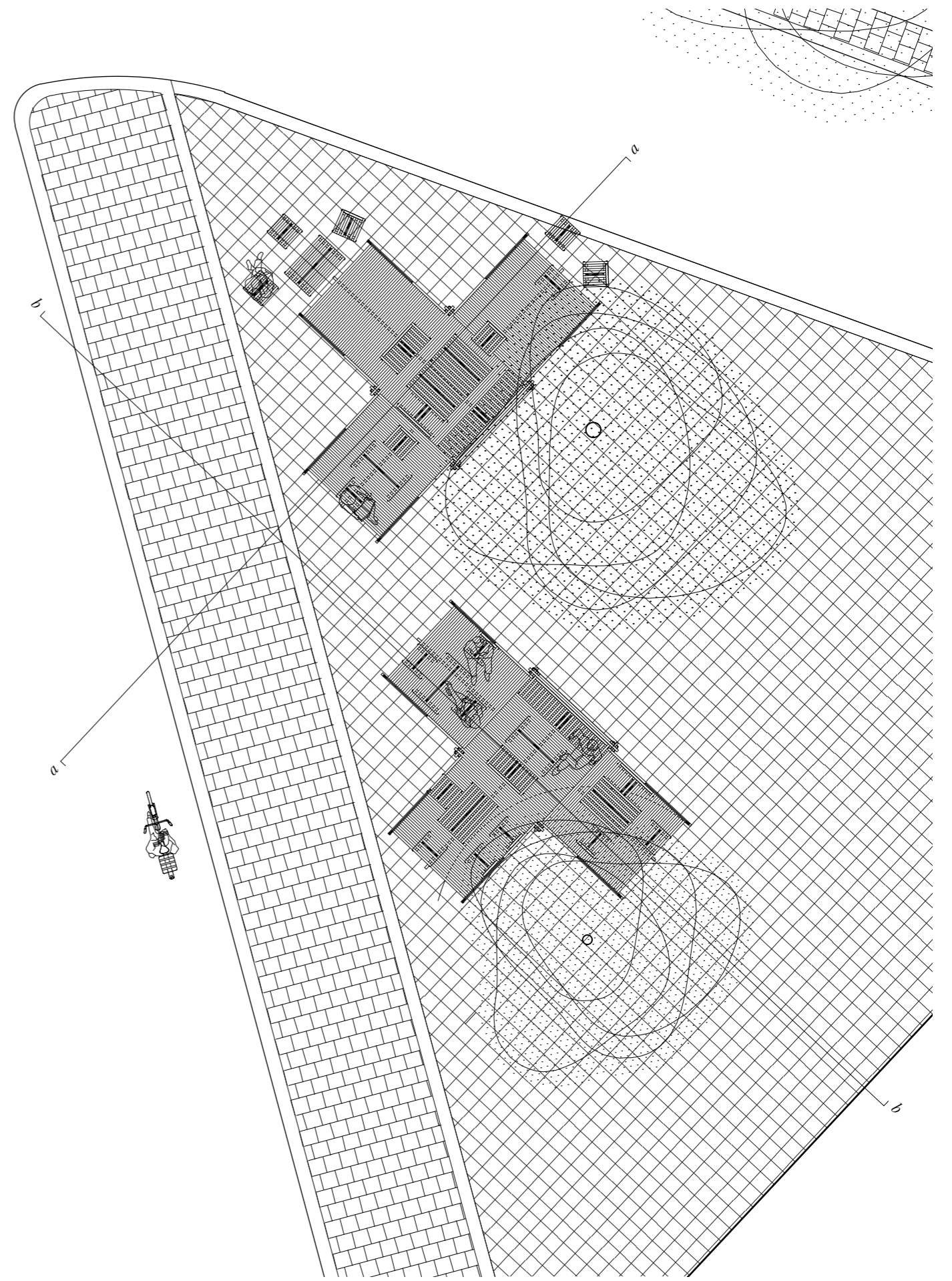
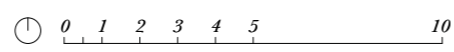
■ matrum

🕒 1:800

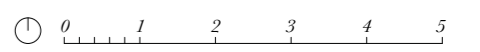
Takplan

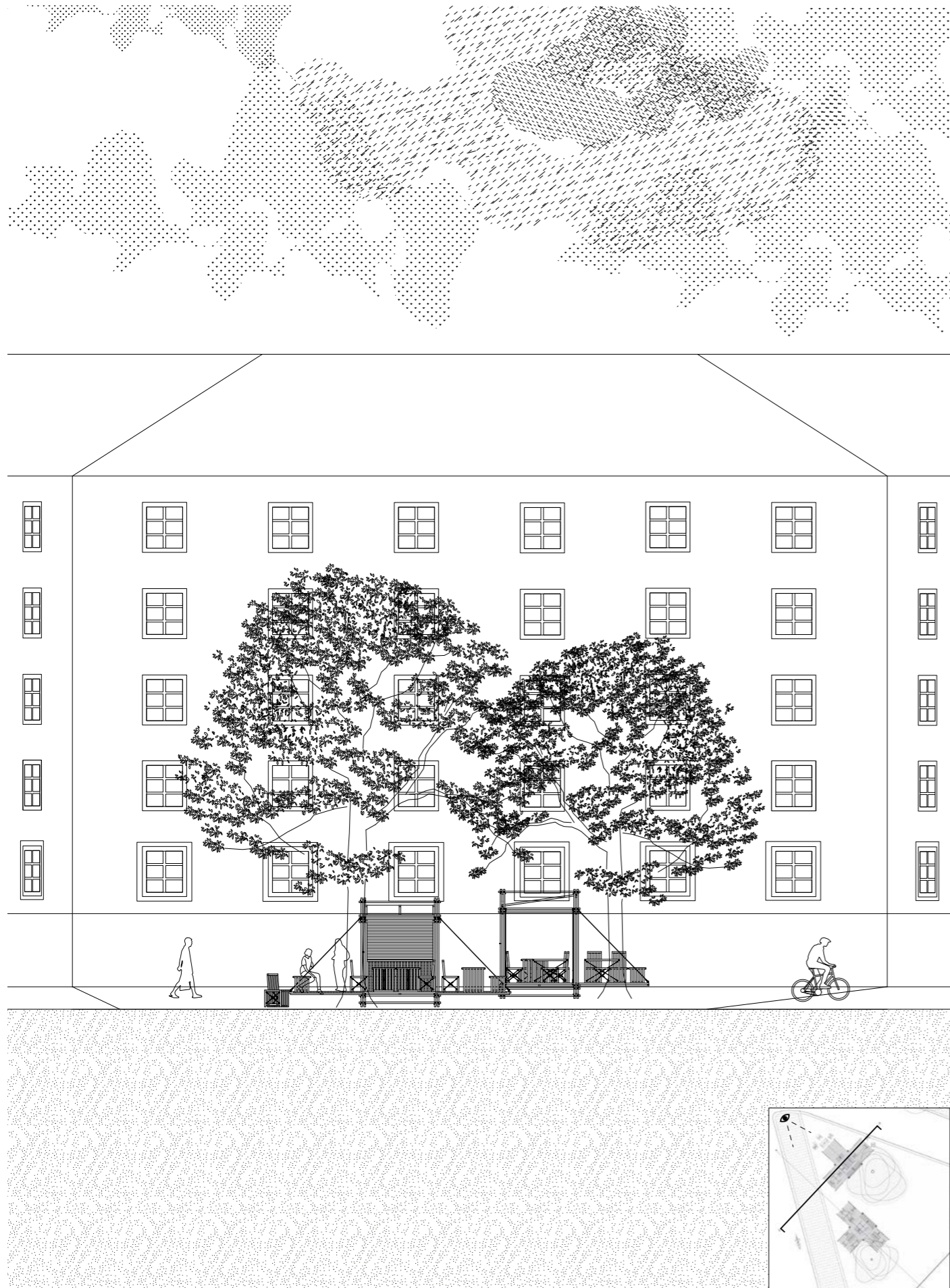
1:200

Plan

1:100

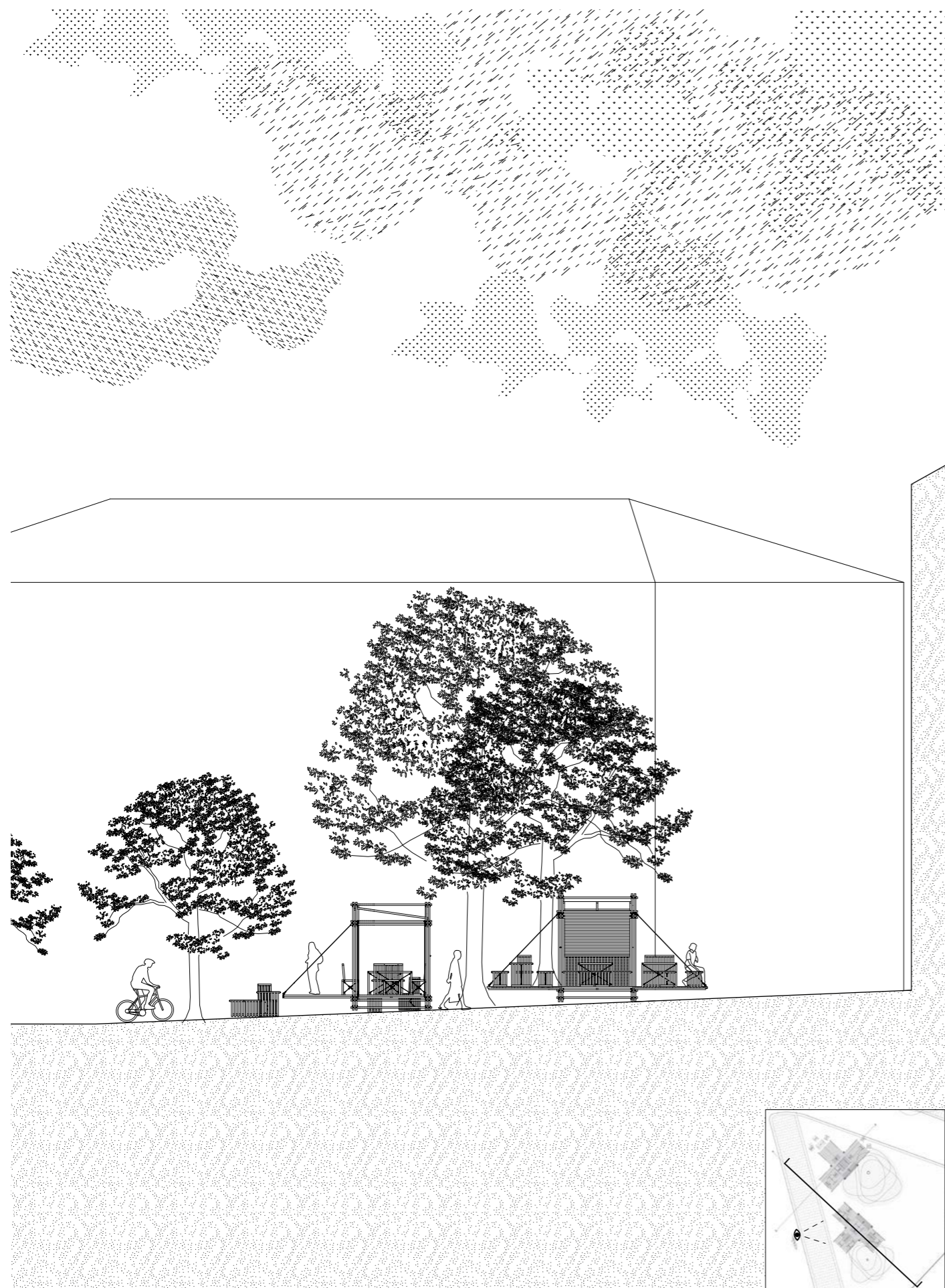
Sektion a - a

1:150

0 1 2 3 4 5

Torget som matplats.

Sektion b - b

1:150

0 1 2 3 4 5

Torget som matplats.

Strukturens livscykel

Ansvarig byggherre

Jag föreställer mig att matrummen tillhandahålls av kommunen; i detta fall Stockholms stad. Tanken är att strukturerna ska hanteras likt stadens övriga offentliga ting, så som blomarrangemang eller andra offentliga möbler. Strukturerna tas omhand av kommunens parkförvaltning som är ansvariga för att frakta ut dem på våren, bygga upp dem, underhålla dem under säsongen och sedan fälla ihop dem och förvara dem, samt utföra eventuella reparationer under vintertid.

Återvinning

När strukturerna är uttjänade eller av någon anledning inte längre ska användas demonteras de till sina respektive ursprungsbitar, där varje material i sin tur kan återanvändas eller återvinnas.

Livscykel

Målet är att strukturernas livscykler ska vara så cirkulära som möjligt. Deras livscykel kan liknas vid cykeln hos en hållbar byggnad.

Produktion

För att tillverka och bygga strukturerna krävs trä, textil och monteringsdetaljer. Träkomponenterna sågas till rätt dimensioner och förborras. Textilen sys i rätt mått och fästs på reglarna.

Byggnation

Tanken är att matrummen ska vara möjliga att byggas upp av två personer. Verktyg som behövs är skiftnyckel, skruvdragare, vinkelhake och borr.

Skötsel och reparation

Strukturerna är tänkta att skötas likt stadens offentliga föremål, det vill säga av kommunens parkförvaltning.

Strukturerna blir utställda på utvalda platser under våren och står sedan i staden fram till sen höst, då de fälls ihop och ställs på vinterförvaring på ett lager. Under vintern sker underhåll och eventuella reparationer av strukturerna inför nästa säsong.

Reflektion

Utvärdering - mål och frågeformulering

Målet med mitt examensarbete har varit att testa något jag tidigare inte har arbetat särskilt mycket med, den lilla skalan. Det har jag fått göra. Det har varit både roligt och lärorikt att få djupdyka i möten och exakta dimensioner och har känts spännande att få undersöka de olika komponenternas konstruktion i detalj. Framförallt har det varit roligt att få rita något jag vet faktiskt fungerar både i teorin och i praktiken. Jag motiveras av det faktum att det de facto är möjligt att bygga upp hela strukturen utifrån mina ritningar. Om än en prototyp.

När det gäller frågeformuleringarna *”Kan vi underlätta för ätande utomhus med hjälp av temporär arkitektur?”* och *”Kan överblivna ytor i staden ge plats åt matstrukturer? Om ja, hur gestaltas dessa?”* kan jag konstatera att mitt projekt blev ett exempel på hur man skulle kunna bygga en relativt enkel struktur möjlig att ställa ut i staden, där det också är möjligt att sitta och äta mat.

I slutändan flyttades möjligen fokus från ätandet och maten till konstruktionen och strukturen. Sådär i efterhand hade det varit intressant att undersöka och utforska ätandet och arkitekturen kring maten ytterligare.

Jag kan även se att mitt vägval i frågan om huruvida matrummet skulle vara kontextbaserat eller inte hade fundamental påverkan på slutresultatet. Här hade jag kunnat använda mig av kontexten mer och på så vis skapat något mer anpassat till platsen. I mitt fall blev matrummet kontextlöst och något som kanske bäst kan liknas vid en möbel. Den överblivna ytan blev sekundär och handlade mer om kvadratmeter och läge, än något annat. Självklart kan ett matrum ta plats där en tillräcklig yta är tillgänglig, men i mitt fall fungerar matrummet som möbel på den överblivna ytan snarare än anpassad och kontextbaserad arkitektur.

Kanske är det mer rättvist att säga att arbetet mynnade ut i en undersökning av hur ett temporärt rum kan fungera i sig, rent praktiskt. Som ett exempel och bevis på hur man kan bygga ett temporärt rum med relativt enkla medel och hur man vidare kan programmera det på flera olika sätt, bland annat som matplats.

Utvärdering - gestaltning

Jag är medveten om att min struktur pendlar någonstans mellan arkitektur och möbeldesign, vilket inte är mig emot, eftersom det interdisciplinära intresserar mig.

I detta arbete lät jag måtten på träreglarna, 45 x 45mm spela huvudrollen för gestaltningen. Resterande mått har uteslutande anpassats efter detta. Jag frågar mig själv hur gestaltningen skulle ha blivit om en annan dimension på virke hade valts, eller om flera material hade tillåtits delta i ekvationen. Kanske, eller snarare *mest troligen*, hade matrummet då sett helt annorlunda ut.

Sådär i efterhand kan jag konstatera att vissa delar av gestaltningen fick mer fokus än andra. Mycket tid lades på gestaltningen av rummet, som förvisso satte ramarna för resterande möbler, men dessa hade i sig kunnat utforskas ytterligare.

Gällande den valda kontexten, närmare bestämt de tre utvalda platserna tror jag att Kajen passar allra bäst som matplats. Den stora öppna ytan ger matrummen utrymme att fungera som rumsbildande, vilket också är intentionen.

Möjligen hade jag kunnat söka efter ännu mer passande platser att ställa matrummen på, men med respekt för reserestriktionerna som rått under tiden mitt examensarbete pågått, så har Södermalm varit det mest rimliga valet av utgångspunkt.

Övergripande är jag ändå väldigt nöjd med hur slutresultatet blev. Jag ser mitt arbete som ett bevis på att man med små medel och på ett enkelt sätt bygga flexibel och funktionell arkitektur, som samtidigt är genomtänkt och estetiskt tilltalande.

Förhoppningsvis kan arbetet visa på att det är relativt enkelt att skapa förutsättningar för bekvämt, trevligt och lättillgängligt ätande utomhus i staden och fungera som en ögonöppnare och ett pilotprojekt för hur man skulle kunna implementera detta i stadsmiljö i verkligheten.

Avslutande reflektioner

Tiden jag suttit med detta arbete har gjort mig väldigt ödmjuk inför min egen arbetsprocess och hur saker runt om påverkar mig. Jag har insett att det är svårt att sitta ensam, utan vänner runt om. Även om det kan vara stressande i sig, så ger det en trygghet, en riktlinje och ett driv framåt. Ensam fastnar man överallt. Minsta hinder får en att tvärstanna och stå still. I brist på någon att vända sig till för råd blir stillaståndet långt dessutom. Oerhört otacksamt.

Detta arbete har även gett mig en ny förståelse för mitt eget arbetssätt och min egen kreativa process. Jag har alltid tänkt mig att den kreativa processen borde följa en rät linje, eller iallafall någorlunda rak. Man jobbar x antal timmar varje dag och kommer således en bit närmre målet för varje dag som går.

Att arbeta linjärt har aldrig riktigt fungerat för mig och det är något jag vetat om, men inte riktigt velat acceptera eller erkänna för mig själv. För mig kommer den kreativa processen i skov, eller språng. Jag står still i dagar, ibland veckor, och här är det lätt för mig och andra att tro att ingenting händer, men det jag förstått är att det faktiskt inte är sanningen. Saker händer, men inget som går

att ta på. Det sker inombords. Jag funderar och vrider och vänder på idéer i huvudet tills det att jag kommit fram till något som är tillräckligt bra för att testas. Först då, när idén nått dit antar den någon slags fysisk form. Fram tills dess finns den bara abstrakt i mig och det kan vara en minst lika bra kreativ process som någon annan. Det finns, som i nästan allt annat, inget tydligt rätt och fel.

Kanske är det också så att det gestaltade i själva verket bara är ett resultat av olika val. Vissa självklara och noga genomtänkta och andra slumpmässiga och impulsiva. Att man i slutändan helt enkelt bara får välja mellan höger eller vänster, trä eller sten och kontextbaserad eller fristående. Det är alltid möjligt att fundera på hur resultatet blivit om man valt det motsatta. Kanske är det emellertid bättre att inte veta, utan låta det stanna som en intressant tanke och idé. Det enda man kan göra är att försöka skapa det bästa man kan utefter sina egna förutsättningar och redan fattade beslut och det anser jag mig ha gjort.

Slutligen, på frågan ”Ska vi äta ute?” är svaret givetvis ”Ja, tack!”.

Hälsningar, utomhusätterskan.

Källor

Text

> Gehl, Jan (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press

> Sommargågata
<https://via.tt.se/pressmeddelande/swedenborgsgatans-sommargagata-invidg?publisherId=1213538&releaseId=3298683>
(2021-05-07))

> ROOH Studio, 2020. *Kasvattamo*. <https://roohstudio.com/kasvattamo> (2021-04-29)

Bild

> ROOH Studio, 2020. *Kasvattamo* <https://roohstudio.com/kasvattamo> (2021-04-29)

Fotografi

> Fotografier tagna av författaren.

Astrid, för all mental support och för att vi kunnat växeldra. Utan dig hade det inte blivit klart.

Oscar, för kramar och allt runtomkring. Det viktigaste.

Mamma, för stöd och ständig service.

Julia och Evelina, för pepp och fina ord.

Thomas, för uppmuntring, bollande och trygg vägledning framåt.

Tack till

*Ska vi äta ute?
- en undersökning av ätande utomhus
i urban miljö*

*Shall we eat out?
- a study of outdoor eating
in an urban environment*

*AAHM01
Examensarbete i arkitektur
Degree Project in Architecture*

Li-Marie Käkneryd

*Handledare: Thomas Hellquist
Examinator: Lars-Henrik Ståhl*

LTH 2021

